

หนังสือนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์โดย
สถาบันเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของประเทศแคนาดา
และมูลนิธิวิเทศพัฒนา

*"This project is supported by
the Canadian International Development Agency and
the Development Cooperation Foundation"*

ข้อมูลข่าวสารที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้พร้อมสำหรับประชาชนเข้าตรวจสอบ

๑. ผลการพิจารณาที่มีผลต่อเอกชนโดยตรง
๒. นโยบายและการตีความ
๓. แผนงาน โครงการและงบประมาณ
๔. คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงาน
๕. สิ่งพิมพ์ที่มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา
๖. สัญญาสำคัญของรัฐ
 - สัญญาสัมปทาน
 - สัญญาผูกขาดตัดตอน
 - สัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ
๗. มติ ค.ร.ม. คณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย
และคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยมติ ค.ร.ม.
๘. ข้อมูลข่าวสารตามที่มีประกาศเพิ่มเติม เช่น
ประกาศจัดซื้อจัดจ้าง และผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้าง

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
โทร ๐ ๒๒๔๐ ๘๕๕๒-๓ โทรสาร ๐ ๒๒๔๐ ๘๕๕๓
www.oic.go.th E-mail : infothai@oic.go.th

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

พระราชบัญญัติ

คู่มือการปฏิบัติงาน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

www.oic.go.th
E-mail : infothai@oic.go.th

คู่มือ การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๑ ๘๕๕๒ - ๓

โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๘๕๕๓

www.oic.go.th

พิมพ์เมื่อ มิถุนายน ๒๕๔๘

ที่ปรึกษา นายช่งทอง โอภาสศิริวิทย์
 ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
 นางวนิดา สักการโกศล
 ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คณะทำงาน นายศักดิ์ดา สุทธิโคตร
 นางสาววันดี เรืองงาม
 นางภัทรา จารีกศิลป์
 นางสาวมณีรัตน์ ปัญจสิริวรรณ

บรรณาธิการ นางภัคพิชา จันทศิริ

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด

จำนวนพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

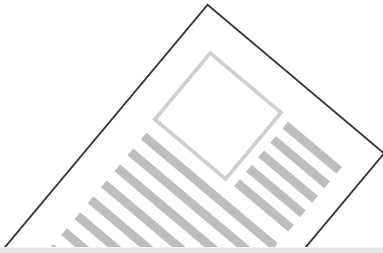
พระราชบัญญัติ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐

คู่มือ การปฏิบัติงาน

ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คำนำ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามอยู่หลายประการ เช่น หน้าที่ดำเนินการเพื่อเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนตามที่กฎหมายกำหนดใน ๓ รูปแบบ คือ นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ ไปจัดไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนที่ขอเป็นการเฉพาะราย หน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารของราชการทราบเหตุผลที่หน่วยงานมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูล เป็นต้น ดังนั้น การที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐได้มีความรู้ ความเข้าใจ และถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินการต่างๆ ภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบและลดปัญหาการคอร์รัปชันได้ ซึ่งจะนำไปสู่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

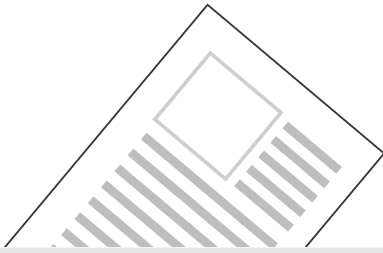
การจัดพิมพ์ คู่มือ การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ฉบับนี้เป็นการนำคู่มือ การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (นายชัชทอง โอภาสศิริวิทย์) เขียนไว้เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๕ มาปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการหวังว่า คู่มือ การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐฉบับนี้จะช่วยให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งประชาชนผู้สนใจ ได้มีความเข้าใจและทราบถึงคุณค่าสาระสำคัญ และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารสำเร็จได้

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

มิถุนายน ๒๕๔๘

สารบัญ

บทที่ ๑

คุณค่าของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการและ
ความสัมพันธ์กับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ๑

บทที่ ๒

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
และหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๗

บทที่ ๓

สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐ ๓๘

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ๔๖

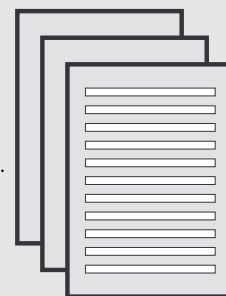
ประกาศและกฎกระทรวง ที่ออกตาม

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ๖๐

สรุปสาระสำคัญของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ๗๕

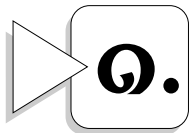
ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ๘๕

.....

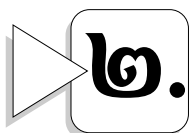
บทที่ ๑

คุณค่าของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการและความสัมพันธ์กับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ

ความเป็นมาของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

แนวความคิดที่จะให้มีกฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนไทยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีการเคลื่อนไหวและการเรียกร้องจากนักวิชาการและสื่อมวลชนมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดกรณีเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีกระบวนการบริหารงานที่โปร่งใส ได้ให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้น โดยคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายฯ นี้เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากับอาจารย์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้จัดการสัมมนาปรับปรุงร่างกฎหมายขึ้นหลายครั้ง ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง ทุกรัฐบาลต่อมาก็สนับสนุนให้มีกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลนายชวน หลีกภัย รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชาและรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กระบวนการพัฒนาทางความคิดได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๔ มาเป็นฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยได้บัญญัติในมาตรา ๕๘ ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ..... เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน.....” แม้ว่าจะแสดงถึงความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิ แต่ก็ยังเป็นบทบัญญัติที่มีขอบเขตที่แคบไปกว่าหลัก สิทธิได้รู้ ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้ประกาศเป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๐

วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๒.๑ วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการแรกของการมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ เพื่อรับรอง “สิทธิได้รู้” (right to know) ของประชาชน

เมื่อได้ศึกษาถึงความเป็นมาของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้ว จะพบว่ากฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นจากนักวิชาการ สื่อมวลชนและสังคมโดยรวม ซึ่งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้มีกฎหมายเพื่อรับรอง “สิทธิได้รู้” (right to know) หรือสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐ โดยเห็นว่าสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากทั้งในด้านการบริหาร

บ้านเมืองและด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของประชาชน กล่าวคือ

(๑) ด้านการบริหารบ้านเมือง

การที่จะทำให้กระบวนการบริหารบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบกระบวนการบริหารและปฏิบัติงานของรัฐ ทั้งที่เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยทั่วไป ซึ่งการที่ประชาชนจะสามารถมีส่วนร่วมในบทบาทดังที่กล่าวแล้ว ประชาชนจำเป็นจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนว่า ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารได้ดำเนินการเรื่องใดไปแล้วบ้าง มีรายละเอียดการดำเนินการอย่างไร

(๒) ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์

การที่ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดำเนินงานของรัฐ จะช่วยให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ว่า การดำเนินงานของรัฐในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นถูกต้องหรือไม่ มีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ ช่วยทำให้สามารถโต้แย้งเพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของตนเองได้ รวมทั้งในกรณีที่มีข้อมูลข่าวสารว่าการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งของรัฐจะกระทบสิทธิหรือเสียหายต่อชุมชนก็สามารถโต้แย้งเพื่อให้มีการดำเนินการให้ถูกต้องได้

๒.๒ วัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายที่นอกเหนือจากการรับรอง “สิทธิได้รู้” ของประชาชน

ในการศึกษาเพื่อจัดทำร่างกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการศึกษาประสบการณ์ของต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น Freedom of the Press Act ค.ศ. ๑๙๔๗ ของประเทศสวีเดน Freedom of Information Act ค.ศ. ๑๙๖๖ ของประเทศสหรัฐอเมริกา Access to Information Act ค.ศ. ๑๙๘๒ ของประเทศแคนาดา Freedom of Information and Privacy Act ค.ศ. ๑๙๘๗ ของมลรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา และ Official Information Act ค.ศ. ๑๙๘๒ ของประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า จุดประสงค์ที่สำคัญของกฎหมายที่นอกเหนือจากการรับรองสิทธิได้รู้หรือสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว คือ

(๑) เพื่อคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภท ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับหรือจำเป็นต้องปกปิดไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

(๒) เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะในส่วนของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ

๒.๓ ข้อสรุปของวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

จากที่ได้ศึกษามาแล้วตามข้อ ๒.๑ และข้อ ๒.๒ ประกอบกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้^๑ สามารถสรุปถึงวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ดังนี้

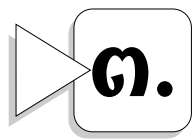
^๑ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริงอันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการโดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยังส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(๑) เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ อันจะเป็นการส่งเสริมให้มีรัฐบาลที่บริหารบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากยิ่งขึ้น

(๒) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยหรืออาจไม่เปิดเผย เพื่อให้ชัดเจนต่อการปฏิบัติ โดยจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน

(๓) เพื่อคุ้มครองการรุกร้าสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

ประโยชน์และคุณค่าของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์สำคัญของการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้ว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้หลักประกันกับประชาชนทุกคนในเรื่องโอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐและการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของรัฐอีกด้วย หลักประกันดังกล่าวจะมีส่วนอย่างสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคตซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์และคุณค่าของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ กล่าวคือ

๓.๑ ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของรัฐและของส่วนรวม

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะมีส่วนสำคัญในการสร้างความตื่นตัวต่อสิทธิและโอกาสของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งหมายถึง โอกาสการรับรู้ข้อเท็จจริงในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เป็นรูปธรรม เป็นภาคปฏิบัติจริงที่เสริมต่อการรับรองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ที่มีอยู่ในกระบวนการทำงานของหน่วยงานของรัฐในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการรับรู้เช่นนี้จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นที่จะให้ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของหน่วยของรัฐ เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ในวงกว้าง ประชาชนจะเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้นถึงคุณค่าหรือความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานต่าง ๆ ของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น การมีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอยังทำให้ประชาชนสามารถติดตามการบริหารงานของรัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลางได้ สามารถใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง สะท้อนความต้องการของประชาชน เกิดความไว้วางใจ อันเป็นพื้นฐานให้เกิดความรัก ความสามัคคีในสังคม

๓.๒ ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยม การดำเนินงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐให้มุ่งสู่ความเชื่อมั่นในหลัก ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและหลักความโปร่งใส

การที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีสาระสำคัญที่จะส่งเสริมให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการมากที่สุด การไม่เปิดเผยจะทำให้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐเกิดความตื่นตัว และปรับปรุงพัฒนาตนเอง และหน่วยงานอย่างมากทั้งในเรื่องความสำเร็จหรือผลการดำเนินงาน หรือประสิทธิผลการดำเนินงาน ที่จะต้องคอยตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งการทำงานนั้นได้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ในแง่การใช้ทรัพยากรต่างๆ เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐจะต้องปรับสภาพการทำงานให้อยู่ในสภาพโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

กระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องภายใต้แรงผลักดันของการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ค่านิยมและวัฒนธรรมของบุคคลในองค์กร และตัวองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเองที่จะต้องมีการคิด วิธีการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งย่อมเป็นผลดีและเป็นหลักประกันต่อการบริหารและการพัฒนาของประเทศต่อไป

๓.๓ ช่วยส่งเสริมและพัฒนาระบบการเมืองและระบบการบริหารของประเทศให้มีความโปร่งใส

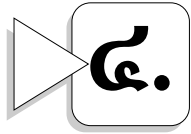
แม้ว่าในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาระบบการบริหารของประเทศไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา แต่ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาเป็นเวลานานยังไม่สามารถแก้ไขให้เป็นข้อยุติ กล่าวคือ ประเด็นที่ว่าอย่างไรให้การบริหารหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลเป็นไปด้วยความถูกต้อง มีประสิทธิภาพโปร่งใสปราศจากการทุจริต ซึ่งการจะดำเนินงานเรื่องนี้ให้ถูกต้องต้องมีผู้รับผิดชอบที่สำคัญสองส่วน คือ ส่วนฝ่ายการเมืองและส่วนข้าราชการประจำ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญทั้งของฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสร้างความถูกต้องให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติช่วยให้ฝ่ายการเมืองสามารถกำกับตรวจสอบการทำงานของข้าราชการทั้งในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความโปร่งใสได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถมีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการที่จะเสนอแนะหรือหามาตรการเพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมทันเวลา ในด้านของข้าราชการประจำเองก็มีเครื่องมือด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะทัดทานไม่ให้ฝ่ายการเมืองดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการในเรื่องที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งในที่สุดจะเกิดการพัฒนาระบบการบริหารและการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำไปในทิศทางที่ถูกต้อง

การที่ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงในการใช้อำนาจอธิปไตยแต่ละเรื่อง ทำให้สามารถพิเคราะห์ได้ว่ากรณีต่างๆ ได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องหรือไม่ เกิดการตรวจสอบยับยั้งเพื่อให้อำนาจอธิปไตยเป็นไปโดยถูกต้องและเป็นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะการกลั่นแกล้งหรือเอื้อประโยชน์แก่คนบางคนจะถูกเปิดเผยต่อประชาชนทั่วไป ทำให้อาจถูกตรวจสอบได้ง่าย

๓.๔ ช่วยให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการพิทักษ์สิทธิของตน

การที่ประชาชนได้รู้ถึงการใช้อำนาจของรัฐในกรณีต่างๆ ทำให้ประชาชนมีโอกาสพิจารณาเห็นว่ากรณีของตนซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันจะเกิดผลเช่นใด ทำให้สามารถดำเนินการเพื่อพิทักษ์รักษาสิทธิของตนได้โดยถูกต้อง

ความสัมพันธ์กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แม้ว่าจะประกาศใช้ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เล็กน้อย แต่ก็มีความสัมพันธ์และรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหลายๆ มาตรา กล่าวคือ

๔.๑ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง กำหนดว่า การกล่าวหาหรือใส่ร้ายผู้อื่น ซึ่งขัดความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ซึ่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐและแนบปฏิบัติอย่างชัดเจน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

๔.๒ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๕๘ ได้กำหนดเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕๘ ข้างต้นสอดคล้องและตรงกับวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่งของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ต้องการให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐอย่างกว้างขวาง จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ได้มีบทบัญญัติที่รองรับรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕๘ อย่างชัดเจนและสมบูรณ์มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการรองรับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังสามารถมีส่วนสนับสนุนหรือรองรับอย่างสำคัญในการปฏิบัติงานตามมาตรา ๕๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งบัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย

สำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะดำเนินการได้สมบูรณ์ก็จะต้องเริ่มจากพื้นฐานการให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแก่ประชาชนอย่าง ถูกต้องและเพียงพอแก่นั่นเอง

๔.๓ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกำหนดเป็นภาคบังคับให้รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้อง แถลงต่อรัฐสภาว่า มีนโยบายหรือแนวการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามที่แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๑ ถึงมาตรา ๘๙ อย่างไร ซึ่งการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตาม แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในหลายๆ มাত্রานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ด้วย เช่น

มาตรา ๗๕ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและการจัดระบบราชการและ งานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

มาตรา ๗๖ เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด นโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา ๗๘ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น ได้เอง

มาตรา ๗๙ เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุง รักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

ดังนั้น นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่หยิบยกเป็นตัวอย่างข้างต้น มีพื้นฐานแห่งความสำเร็จ ที่สำคัญยิ่งคือ การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างกว้างขวาง หรือ การดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นั่นเอง

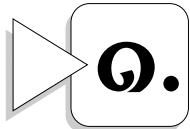

บทที่ ๒

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

และหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑. ขอบเขตของกฎหมาย

ก่อนที่จะได้ศึกษาถึงสาระสำคัญและการกิจที่เป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐควรทราบถึงขอบเขตและความหมายของคำว่า ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารของราชการ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงความมุ่งหมายและขอบเขตของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวว่ามีความกว้างขวางมากน้อยเพียงใด ดังนี้

๑.๑ ข้อมูลข่าวสาร

หมายความว่า สิ่งที่สามารถให้ความหมายให้รู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใดๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

๑.๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการ

หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

๑.๓ หน่วยงานของรัฐ

หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๑.๔ เจ้าหน้าที่ของรัฐ

หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

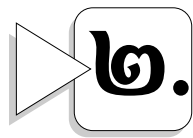
๑.๕ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส

หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แขนงที่ลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้ว เป็นต้น

จากนิยามขอบเขตและความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สะท้อนภาพที่ชัดเจนที่ต้องการให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของ รัฐอย่างกว้างขวาง ขอบเขตและความหมายของข้อมูลข่าวสารของราชการจึงครอบคลุมกว้างขวางทั้งข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐ และที่เกี่ยวกับเอกชนที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของ หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งขอบเขตของหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้ ครอบคลุมกว้างขวางเพื่อให้ทุกหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้

หน้าที่และวิธีดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการ

เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญประการแรกของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ การให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐ ให้ครอบคลุมกว้างขวาง มากที่สุด ดังนั้น พระราชบัญญัติ จึงได้กำหนดเป็นมาตรการเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐต้องมีการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้โดยต้องดำเนินการ ใน ๓ รูปแบบหรือ ๓ วิธีการ ดังนี้

๒.๑ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการโดยการนำข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่ กำหนดไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

ถือว่าข้อมูลข่าวสารของราชการที่พระราชบัญญัติกำหนดให้ต้องนำไปเผยแพร่โดยการนำไป ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่สำคัญที่ประชาชนควรต้องรู้ การลงพิมพ์ใน ราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมากที่สุด รวมทั้งเพื่อให้มีการเก็บเป็นหลักฐาน ในการใช้อ้างอิงเพื่อประโยชน์ต่างๆ ทางกฎหมายต่อไปได้ และได้กำหนดรายละเอียดของข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่หน่วยงานของรัฐต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาไว้ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ประกอบด้วย

(๑) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน

ข้อมูลข่าวสารในข้อนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถรู้ได้ว่า หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ แต่ละหน่วยงานมีการจัดโครงสร้างการบริหารภายในหน่วยงานนั้นอย่างไร มีการจัดแบ่งเป็นหน่วยงานย่อยๆ อย่างไร

(๒) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน

การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องสรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีดำเนินงานตาม อำนาจหน้าที่นั้นๆ ทำให้ประชาชนสามารถรู้ถึงบทบาทที่แท้จริงของแต่ละหน่วยงานว่ามีหน้าที่ที่สำคัญ อย่างไร รวมทั้งได้รู้ถึงวิธีการหรือกระบวนการทำงานของหน่วยงานนั้นๆ อีกด้วย ทำให้ประชาชนสามารถ ที่จะตรวจสอบหรือเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในความสนใจของตนเองได้

(๓) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ เมื่อประชาชนได้ทราบถึงหน่วยงานที่ควรติดต่อแล้ว การที่พระราชบัญญัติกำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐจะต้องนำข้อมูลลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เพื่อบอกถึงสถานที่ที่ติดต่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำ จึงเป็นการเพิ่มความสะดวกกับประชาชน เพื่อทราบว่าจะไปติดต่อที่ใด จุดใด รวมทั้งยังเป็นหลักประกันที่ชัดเจนว่า หน่วยงานของรัฐต้องจัดเจ้าหน้าที่ไว้เป็นการประจำ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำในการติดต่อไว้ด้วย

(๔) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบายหรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลข่าวสารตามที่กำหนดในข้อนี้ พระราชบัญญัติมุ่งบังคับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพอย่างกฎเท่านั้น เนื่องจากกฎเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการปกครอง โดยเป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยจะมีผลกับข้อเท็จจริงกรณีใดกรณีหนึ่ง ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นตรงกับที่กำหนดในกฎข้อนั้นแล้ว จึงจะเกิดสภาพบังคับทางกฎหมาย โดยมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยทันที

โดยปกติในทางปกครอง กฎอาจจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท คือ กฎที่มีผลต่อเอกชนทั่วไปและกฎที่มีผลเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ในองค์การ เช่น ผู้บังคับบัญชาวางระเบียบกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ กฎประเภทหลังนี้ไม่มีผลต่อเอกชนจึงไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

ข้อมูลข่าวสารที่สภาพอย่างกฎตามข้อนี้ ถ้ายังไม่มีการนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จะนำไปใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะรู้ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้วเป็นเวลาพอสมควร นั่นคือได้รู้มานานพอที่จะปฏิบัติตามกฎนั้นได้โดยไม่มีอุปสรรค

(๕) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

นอกเหนือจากข้อมูลข่าวสารตามรายการตามข้อ ๒.๑.๑ (๑)-(๔) แล้ว พระราชบัญญัติยังให้อำนาจกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการกำหนดหรือประกาศเพิ่มเติมว่าข้อมูลข่าวสารใดที่หน่วยงานของรัฐจะต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาของสังคมในอนาคต

๒.๒ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยต้องนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไปรวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยวิธีหรือรูปแบบที่ ๒ ซึ่งต้องนำข้อมูลข่าวสารอย่างน้อยตามที่พระราชบัญญัติกำหนดมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้นี้ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้มีสถานที่เฉพาะที่ประชาชนจะสามารถเข้าไปตรวจดูได้โดยสะดวก รวมทั้งจะต้องมีดัชนีหรือรายการข้อมูลข่าวสารที่จะให้ประชาชนสามารถตรวจสอบรายการข้อมูลข่าวสารได้ด้วย ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

การมีสถานที่เฉพาะเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ตามรูปแบบหรือวิธีที่ ๒ ของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้ เมื่อได้พิจารณาพร้อมกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติที่ให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าสถานที่ที่ติดต่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือ

คำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยราชการว่าอยู่ที่ใดตามรูปแบบที่ ๑ ของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วก็เท่ากับว่าพระราชบัญญัติได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานจะต้องมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนและให้คำแนะนำต่างๆ ในการติดต่อกับหน่วยงานนั้นเอง

๒.๒.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรวบรวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบเมื่อใดก็ได้ (public inspection) ได้แก่

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

การกำหนดให้นำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชนมารวมไว้ให้ประชาชนตรวจสอบได้นี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่า การพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับเอกชนของหน่วยงานของรัฐที่ผ่านมาได้มีการพิจารณาโดยหลักเกณฑ์หรือตามกฎหมายอย่างไรซึ่งจะทำให้สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นแนวทางได้ว่า หากตนจะมีการดำเนินการในกรณีนั้นๆ บ้าง จะต้องเตรียมตัวอย่างไรและหน่วยงานของรัฐควรจะพิจารณาอย่างไร

(๒) นโยบายและการตีความ

การที่หน่วยงานของรัฐจะมีนโยบายเพื่อดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนได้รับรู้ ได้ทราบ เพื่อให้ความร่วมมือปฏิบัติหรือเพื่อให้ข้อแนะนำต่อแนวทางนโยบายดังกล่าว อันเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น นโยบายที่กำหนดขึ้นหรือการตีความการใช้กฎหมายใดๆ แม้ไม่เข้าข่ายที่มีสภาพเป็น “กฎ” ที่ต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาก็จะต้องนำมารวมไว้ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

(๓) แผนงาน โครงการและงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนงาน โครงการและงบประมาณรายจ่ายประจำปี อาจถือได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารสำคัญ ไม่เฉพาะเพื่อให้ผู้รับเหมาหรือผู้ประกอบการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงบประมาณประจำปีของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนแผนงานและโครงการต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และทำให้รัฐได้ประโยชน์จากการแข่งขันที่เป็นธรรมและโปร่งใส การที่ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ได้ยังทำให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้งบประมาณของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนรายละเอียดของแผนงาน โครงการ สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐในทุกๆ ขั้นตอนของการใช้จ่ายงบประมาณหรือการจัดซื้อจัดจ้างได้

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชนนั้น จัดได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรได้รับรู้เช่นกัน เพื่อที่จะได้รู้ว่าการให้บริการหรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งกับประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ได้กำหนดขั้นตอนหลักเกณฑ์การพิจารณาและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างไร และในการขอรับบริการเรื่องต่างๆ จากหน่วยงานหรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ คู่มือหรือคำสั่ง

เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่จะต้องนำมารวบรวมไว้ให้ประชาชนตรวจดูนี้ กฎหมายกำหนดบังคับเฉพาะที่มีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชนเท่านั้น ส่วนคู่มือหรือคำสั่งใดหากเปิดเผยออกไปจะกระทบถึงผลสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานของรัฐก็อาจไม่เปิดเผยได้

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา

เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่าข้อมูลข่าวสารซึ่งแม้จะมีเนื้อหาตรงตามที่พระราชบัญญัติกำหนดให้ต้องนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องนำข้อมูลข่าวสารทั้งหมดนั้นไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาอีก เพียงแต่จะต้องมีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษากว่า ได้มีการพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว โดยมีการอ้างอิงสิ่งพิมพ์ที่มีการพิมพ์เผยแพร่แล้วไว้ในราชกิจจานุเบกษาด้วย ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารลักษณะนี้ พระราชบัญญัติจึงกำหนดให้ต้องนำสิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา จะต้องนำมารวมไว้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจดูได้ เพื่อป้องกันปัญหาในการจัดหาซื้อในภายหลังไม่สะดวก

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสัญญาในการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ โดยปกติทั่วไปย่อมไม่เป็นความลับ สามารถเปิดเผยได้ แต่ที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐมักจะไม่เปิดเผย ทำให้ประชาชนขาดข้อมูลในการศึกษาเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ จนบางครั้งปรากฏว่ามีสัญญาในบางกรณีที่รัฐได้ทำไปโดยเสียเปรียบเป็นอย่างมากให้กับคู่สัญญา หรือเป็นสัญญาที่ไม่อาจสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีการนำสัญญาต่างๆ ที่สำคัญคือ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ มารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่หน่วยงานของรัฐมีสัญญาทั้ง ๓ ประเภทนั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องนำมาไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้น เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา โดยหน่วยงานของรัฐจะไปอ้างเหตุผลใดๆ ในการที่จะไม่นำมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูไม่ได้ พระราชบัญญัติอนุญาตเพียงให้หน่วยงานของรัฐสามารถลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใด เพื่อไม่ให้เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางส่วนที่เห็นว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่กำหนดยกเว้นมิให้ต้องเปิดเผย เช่น การเปิดเผยอาจกระทบเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือต่อความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น

การที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้เฉพาะสัญญา ๓ ประเภทเท่านั้นที่ต้องนำมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้นั้น มิได้หมายความว่าสัญญาอื่นๆ ของหน่วยงานของรัฐนั้นไม่ต้องเปิดเผย แต่โดยหลักการแล้วสัญญาโดยส่วนใหญ่เกือบทุกเรื่องจะต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รู้ เพียงแต่ว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ถูกบังคับหรือถูกกำหนดให้ต้องนำมารวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องพร้อมให้ตรวจดูได้ทันทีและตลอดเวลาเท่านั้น

(๗) มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมายหรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อ รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

เนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการตามที่กำหนดในข้อนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ประชาชนจึงควรได้รับรู้เพื่อจะได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการดังกล่าวได้มีการดำเนินการหรือตัดสินใจในเรื่องใดไปแล้วบ้าง เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมหรือประเทศอย่างไร หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร รวมทั้งหากสนใจเรื่องใดเป็นพิเศษสามารถใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารที่สนใจนั้นในรายละเอียดอีกได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้มติของคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องระบุรายชื่อ รายงานหรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วยข้อกำหนดนี้นับว่าเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเพื่อมีมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งสามารถตรวจสอบทบทวนดูว่าการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ นั้นมีข้อมูลข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบการพิจารณาเพียงพอหรือถูกต้องเพียงใด ในทางตรงกันข้ามประชาชนก็สามารถตรวจสอบมาตรฐานการพิจารณาว่าได้ตัดสินใจโดยอยู่บนข้อเท็จจริงและหลักการที่ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งหากได้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างจริงจังแล้วก็จะมีส่วนส่งเสริมกระบวนการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อีกช่องทางหนึ่ง

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากและมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรได้รับในช่วงเวลาปัจจุบันอาจจะแตกต่างไปจากช่วงเวลาในอดีต รวมทั้งยังอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศอีกด้วย

การที่พระราชบัญญัติได้กำหนดให้อำนาจกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ว่าข้อมูลข่าวสารของราชการเรื่องใดที่หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ อันเป็นการกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงสอดคล้องกับลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการสามารถตอบสนองต่อการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของสังคมและประชาชนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ จนถึงสิ้นปี ๒๕๔๗ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีประกาศแล้วรวม ๓ เรื่อง คือ (๑) การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ (๒) กำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้วเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙(๘) (๓) กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙(๘) แห่งพระราชบัญญัติ จะเห็นได้ว่าประกาศคณะกรรมการนี้จะมีส่วนช่วยให้กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

๒.๒.๒ วิธีการในการจัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู (public inspection)

หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูนี้ มาตรา ๙ ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด ซึ่งคณะกรรมการได้มีประกาศเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีดำเนินการไว้แล้ว ดังนี้

(๑) ต้องมีสถานที่เฉพาะสำหรับประชาชนสามารถใช้ในการตรวจดูและศึกษาได้ โดยสะดวกตามสมควร ตามกำลังบุคลากรและงบประมาณที่มีอยู่

(๒) หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำดัชนีของข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดเพียงพอให้ประชาชนสามารถเข้าใจวิธีการค้นหาได้โดยสะดวก เช่น หมวดหมู่และชื่อเรื่องของข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาชนสามารถค้นหาได้เอง

(๓) ในกรณีมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ หน่วยงานของรัฐจะแยกข้อมูลข่าวสารบางส่วนไปเก็บไว้ต่างหากหรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ แต่ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐอำนวยความสะดวกในการนำข้อมูลข่าวสารที่แยกเก็บไว้ที่อื่นมาให้ประชาชนตรวจดู

(๔) ในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของประชาชน หน่วยงานของรัฐจะกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของหน่วยงานของรัฐก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนด้วย

(๕) หน่วยงานของรัฐจะจัดข้อมูลข่าวสารไว้ในห้องสมุดของหน่วยงานอื่นหรือเอกชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูแทนก็ได้ แต่สถานที่นั้นประชาชนทั่วไปต้องสามารถเข้าไปใช้ได้โดยสะดวกด้วย

ในการจัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูนี้ พระราชบัญญัติได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิขอสำเนา (right to copy) หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องด้วย ในการนี้หน่วยงานของรัฐจะวางหลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องได้ โดยจะต้องคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย

อนึ่ง คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีประกาศเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๒ กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการขอสำเนาไว้ในเบื้องต้นแล้วด้วย เช่น ค่าธรรมเนียมการทำสำเนาโดยเครื่องถ่ายเอกสารขนาดกระดาษเอ ๔ หน้าละไม่เกิน ๑ บาท เป็นต้น

๒.๒.๓ แนวทางการดำเนินการในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารบางส่วนเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่สมควรเปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามที่พระราชบัญญัติกำหนดให้จะต้องนำมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้นี้ อาจมีข้อมูลข่าวสารบางส่วนที่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่ยกเว้นไม่ต้องเปิดเผยซึ่งจะได้มีการศึกษาในหัวข้อต่อไป ดังนั้น ในการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวิธีการที่นำข้อมูลข่าวสารมาจัดรวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้นี้ พระราชบัญญัติจึงกำหนดเป็นหลักปฏิบัติให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการลบหรือตัดทอนหรือดำเนินการโดยประการใดประการหนึ่งที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในส่วนที่ไม่สมควรเปิดเผยดังกล่าว ก่อนนำมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ต่อไป

๒.๓ การเปิดเผยหรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารของราชการให้กับประชาชนที่มาขอเป็นการเฉพาะราย (มาตรา ๑๑)

๒.๓.๑ ความหมายของการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้เป็นการเฉพาะราย

หน้าที่ในการเปิดเผยหรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนวิธีที่ ๓ นี้จะแตกต่าง

จาก ๒ วิธีแรก ซึ่งมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่ต้องนำเปิดเผยโดยนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาและข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่จะต้องนำมาเปิดเผยโดยการจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา สำหรับวิธีที่ ๓ หลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ การจัดข้อมูลข่าวสารให้ตามที่ผู้มาขอยื่นคำขอ กับหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเรื่องใดก็ตาม พระราชบัญญัติได้มีการกำหนดเป็นหลักปฏิบัติไว้ว่า ถ้ามีผู้มาขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอในเวลาอันสมควร ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนตามวิธีนี้มีลักษณะเป็นการจัดข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอเป็นรายกรณี ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นกับความต้องการของแต่ละคน จึงอาจถือได้ว่าเป็นการจัดข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนเป็นการเฉพาะราย

๒.๓.๒ ขอบเขตของการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้เป็นการเฉพาะราย

พระราชบัญญัติกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามคำขอเฉพาะรายของประชาชนในเวลาอันสมควร ข้อมูลข่าวสารที่ขอนี้ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องที่จะขอว่าจะขอเรื่องอะไร ถ้าไม่เข้าข่ายกเว้นที่จะไม่เปิดเผยตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ก็ถือเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดหาให้ทั้งสิ้น การปฏิเสธไม่ให้ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ พระราชบัญญัติกำหนดให้สามารถทำได้เฉพาะเมื่อขอจำนวนมากหรือขอบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรเท่านั้น

๒.๓.๓ แนวทางการดำเนินการในกรณีที่มีปัญหาความไม่ชัดเจนในหลักปฏิบัติ

เนื่องจากการดำเนินการเพื่อจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนเป็นการเฉพาะรายนี้อาจมีปัญหาการดำเนินการในบางกรณีได้ พระราชบัญญัติจึงกำหนดแนวทางเพื่อดำเนินการในกรณีต่างๆ ดังนี้

(๑) กรณีข้อมูลข่าวสารของราชการที่ผู้มาขอมีสภาพที่อาจบอบสลายได้ง่าย ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เสียหายแก่ผู้ขอข้อมูลข่าวสารก็ได้

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดหาให้กับประชาชนตามคำขอ โดยหลักการแล้วต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่แล้วในสภาพพร้อมที่จะให้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำวิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เพื่อมิให้การจัดหาข้อมูลข่าวสารนี้เป็นการเพิ่มภาระแก่หน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์แก่ผู้ขอเฉพาะรายบางคนเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติก็ยังเปิดโอกาสว่าถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีที่ขออนั้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าและเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

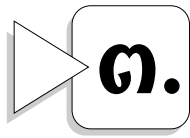
(๓) ในกรณีที่มีผู้ขอข้อมูลข่าวสารใด แต่ในขณะนั้นไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐอยู่แล้ว หน่วยงานของรัฐนั้นๆ จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่ผู้ขอขึ้นใหม่ก็ได้

๒.๓.๔ แนวทางการดำเนินการในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารบางส่วนเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีผู้ยื่นคำขอให้เปิดเผยเป็นการเฉพาะรายนี้ ในกรณีที่อาจมีข้อมูลข่าวสารบางส่วนที่อยู่ในหลักเกณฑ์กำหนดยกเว้นให้ไม่ต้องเปิดเผย พระราชบัญญัติได้กำหนดเป็นหลักปฏิบัติให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการลบหรือตัดทอน หรือดำเนินการโดย

ประการใดประการหนึ่ง ที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในส่วนที่ไม่สมควรเปิดเผยดังกล่าว ก่อนที่จะเปิดเผยหรือจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารต่อไป

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ห้ามมิให้เปิดเผย หรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารของราชการโดยหลักแล้วต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ อย่างไรก็ตามข้อมูลข่าวสารของราชการบางลักษณะอาจไม่สมควรเปิดเผย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้กำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในข่ายหรือข้อยกเว้นที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ ดังนี้

๓.๑ ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระราชบัญญัติกำหนดว่าจะเปิดเผยมิได้ นั้นหมายถึงว่าถ้ามีข้อมูลข่าวสารที่มีขายลักษณะตามข้อนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่เปิดเผย ไม่มีข้อยกเว้นให้ไปพิจารณาใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักทั้งสิ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๓.๒ ข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย หรือสมควรสงวนไว้ยังมิให้เปิดเผย รวมทั้งประชาชนผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายก็ได้ทราบถึงแนวทางหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย พระราชบัญญัติจึงมีข้อกำหนดว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑)-(๗) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐) หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ นั่นคือ สามารถมีดุลพินิจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ได้ ดังนี้

๓.๒.๑ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ (มาตรา ๑๕(๑))

ข้อมูลข่าวสารในข้อนี้มีที่สำคัญ ๓ ส่วนคือ

(๑) ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น แผนป้องกันหรือต่อต้านกองกำลังต่างชาติ ในกรณีที่ประเทศไทยถูกโจมตี รายงานการสืบสวนเกี่ยวกับขบวนการก่อการร้ายที่อาจเข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทย เป็นต้น

(๒) ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการบริหารงานภายในของประเทศอื่น เป็นต้น การเปิดเผยอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของอีกประเทศหนึ่งได้

(๓) ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และกลยุทธ์ในการบริหาร อัตราแลกเปลี่ยน

ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการแสวงหากำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจได้

๓.๒.๒ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่ อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม (มาตรา ๑๕(๒))

ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ เป็นการมุ่งเน้นกรณีที่มีการเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ซึ่งก็คือการพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั่นเอง เนื่องจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ที่ดำเนินงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ หากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่เกิดผล นั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติจึงให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ สำหรับประเด็นของผลกระทบนี้ พระราชบัญญัติมิได้จำกัดว่าต้องเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารก็ได้ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนวินัย การสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งยังดำเนินการสอบสวนไม่แล้วเสร็จ เป็นต้น

๓.๒.๓ ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว (มาตรา ๑๕(๓))

การที่พระราชบัญญัติกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ยังเป็นเพียงความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากการพิจารณาตัดสินในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจต้องมีเจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณากันหลายชั้น ซึ่งในแต่ละชั้นอาจมีความเห็นที่แตกต่างกัน หรือในการพิจารณาชั้นต้นอาจมีความเห็นอย่างหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาในชั้นสุดท้ายอาจมีข้อยุติ หรือข้อสรุปในการพิจารณาแตกต่างจากครั้งแรกก็ได้ การให้ความเป็นอิสระกับเจ้าหน้าที่ในการเสนอความเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่ถูกรบกวนก่อนมีผลยุติจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น อย่างไรก็ตามถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่า มิใช่เรื่องสำคัญที่จะกระทบความเป็นอิสระและผลสำเร็จในการทำงานของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐจะสั่งให้เปิดเผยก็ได้ อนึ่ง ข้อมูลข่าวสารที่จะไม่เปิดเผยนี้ต้องเป็นส่วนหนึ่งของความเห็นเท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ใช้เป็นข้อเท็จจริงในการพิจารณา เช่น รายงานทางวิชาการ และรายงานข้อเท็จจริง เป็นต้น

๓.๒.๔ ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (มาตรา ๑๕(๔))

เรื่องความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งของทุกๆ สังคม พระราชบัญญัติจึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่พิจารณาแล้วเห็นว่าอาจทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับพยานในการสอบสวนเรื่องต่างๆ ตลอดจนผู้ที่เป็นผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับ

การทุจริต หรือประพฤตินิไม่ถูกต้องต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับอันตรายถ้ามีการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้รู้ตัวพยานเหล่านี้ เป็นต้น

๓.๒.๕ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับรายงานแพทย์ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร (มาตรา ๑๕(๕))

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับรายงานแพทย์ โดยปกติจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติการรักษาพยาบาลของคนไข้ต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประวัติสุขภาพ หรือประวัติการรักษาพยาบาลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งและเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอย่างหนึ่ง โดยปกติแพทย์จะไม่นำไปเปิดเผยให้บุคคลอื่นได้ทราบ และในส่วนของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจอยู่ในระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ เช่น ประวัติการทำงานของผู้เจ้าหน้าที่ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งรวมอยู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลข่าวสารของราชการอื่น ๆ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เจ้าหน้าที่ก็อาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

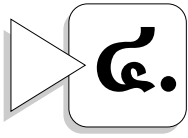
๓.๒.๖ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น (มาตรา ๑๕(๖))

ข้อมูลข่าวสารของราชการตามข้อนี้แบ่งได้เป็นสองส่วน คือ ในส่วนของข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย ซึ่งเป็นกรณีที่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ อาจมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้น มีข้อกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางประเภทไว้ เช่น กรมสรรพากรมีประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๐ ที่กำหนดห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของผู้เสียภาษีแก่ผู้ใดเว้นแต่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือศาล เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ โดยอาศัยบทบัญญัติดังกล่าวก็สามารถมีคำสั่งมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยดังกล่าวนี้ได้ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มา โดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นนั้น มีได้หลายลักษณะ เช่น อาจเป็นไปโดยชัดแจ้ง โดยผู้ให้ข้อมูลข่าวสารได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า ไม่ประสงค์จะให้ทางราชการนำไปเปิดเผย หรืออาจมีการทำสัญญาต่อกันไว้ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าของข้อมูล หรือในบางกรณีอาจถือว่าเป็นไปโดยปริยายได้ เช่น เรื่องการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตประพฤตินิชอบ หรือการทำผิดในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งย่อมเป็นที่เข้าใจกันว่า ข้อมูลลักษณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อหรือสิ่งที่ทำให้รู้ชื่อผู้ให้ข้อมูลข่าวสารหน่วยงานของรัฐจะไม่นำไปเปิดเผย ซึ่งอาจถือว่าเป็นกรณีที่ เป็นไปโดยปริยายที่ผู้ให้ไม่ประสงค์จะให้นำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับชื่อ หรือสิ่งที่ทำให้รู้ตัวผู้ให้ข้อมูลข่าวสารไปเปิดเผย

๓.๒.๗ ข้อมูลข่าวสารที่มีการกำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติม (มาตรา ๑๕(๗))

ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้จะ เป็นข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการป้องกันผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้ส่วนเสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น โดยในกรณีที่ต้องการจะกำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยเพิ่มเติมได้ จะต้องนำไปกำหนดในพระราชกฤษฎีกา

แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจไว้ ดังนี้

๔.๑ แนวทางในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด

จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผย เป็นกรณีที่ข้อมูลข่าวสารนั้นเปิดเผยแล้วอาจกระทบเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระราชบัญญัติได้กำหนดห้ามไว้โดยมิได้มีข้อยกเว้นให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องใช้ดุลพินิจอีก ดังนั้น การศึกษาในเรื่องแนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะศึกษาโดยอาศัยตัวอย่างของข้อมูลข่าวสารที่พระราชบัญญัติกำหนดให้อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการศึกษาจากกรณีปฏิบัติจริง ทั้งนี้ เมื่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับคำขอข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามที่พระราชบัญญัติกำหนดซึ่งอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีหน้าที่จะต้องใช้ดุลพินิจเพื่อมีคำสั่งมิให้เปิดเผยหรือให้เปิดเผยต่อไป

ในการใช้ดุลพินิจ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๕ วรรคแรก ได้กำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจ โดยให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑)-(๗) ซึ่งได้เสนอรายละเอียดไว้แล้วในข้อ ๓.๒ จะต้องคำนึงถึง ๓ เรื่อง คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์เอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน หมายความว่า เมื่อมีผู้มาขอข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้จะต้องพิจารณาใช้ดุลพินิจ เพื่อชั่งน้ำหนักก่อนมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยแนวทางตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ข้างต้น กล่าวคือ

๔.๑.๑ จะต้องพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขอ หากเปิดเผยแล้วจะกระทบต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงานของตนหรือไม่อย่างไร เช่น กรมสรรพากรอาจต้องพิจารณาว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขอ ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายประมวลรัษฎากรหรือไม่ หรือในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออาจเกี่ยวข้องกับการสอบสวนเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จ เป็นต้น ก็จะต้องพิจารณาว่าถ้าเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วจะส่งผลต่อการพิจารณาเรื่องนั้นๆ หรือไม่

๔.๑.๒ จะต้องพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ขอ หากเปิดเผยแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือสังคมโดยส่วนรวมหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจหรือการใช้ดุลพินิจได้เหมาะสมถูกต้องที่สุด กล่าวคือ ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ขอ เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยส่วนรวม การเปิดเผยให้สังคมโดยส่วนรวมได้รู้ก็จะช่วยให้สาธารณชนทราบว่า เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้มีการดำเนินการไปอย่างไร โปร่งใสมีประสิทธิภาพหรือไม่ แม้ว่าการเปิดเผยอาจกระทบต่อบุคคลบางคน แต่หากมีความชัดเจนว่า การเปิดเผยนั้นจำเป็นสำหรับสาธารณชนหรือคนโดยส่วนใหญ่ก็ต้องมีดุลพินิจให้เปิดเผย

๔.๑.๓ จะต้องพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ขอเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือกระทบต่อเอกชนที่เกี่ยวข้องอย่างไรและมากน้อยเพียงใด การพิจารณาถึงเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ที่ขอข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเนื้อหาข้อมูลที่มีผู้ขอให้เปิดเผย ฯลฯ โดยต้องพิจารณาถึงความจำเป็นของผู้ขอข้อมูลว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอนั้นเกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิของผู้ขอข้อมูลมากน้อยเพียงใด การไม่ได้ข้อมูลข่าวสาร

ตามที่ขอนั้นจะกระทบต่อการปกป้องสิทธิของผู้ขออย่างน้อยเพียงใด ทั้งนี้ หากมีน้ำหนักของส่วนได้เสีย และความจำเป็นสูงมากก็มีน้ำหนักที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในขั้นสุดท้าย นอกจากนี้ ในส่วนของเอกชนที่เกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลที่สาม การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ขออาจกระทบต่อส่วนได้เสียของบุคคลที่สามจึงต้องมีการพิจารณาด้วยเช่นกันว่า บุคคลที่สามจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้มากน้อยเพียงใด จะสามารถป้องกันผลกระทบโดยการปิด ลบข้อมูลบางส่วนได้หรือไม่ และข้อที่หยิบยกมาพิจารณานี้เป็นเรื่องที่กฎหมายให้ความคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งหากมีข้อมูลชัดเจนก็จะทำให้สามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเหมาะสม เช่น อาจเปิดเผยโดยปิดทับชื่อ หรือสิ่งที่ทำให้รู้ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นพยาน เป็นต้น

๔.๒ การศึกษาแนวทางการใช้ดุลพินิจจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่าง ๆ

ในการมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์การมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ โดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ นั้น คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้มีการใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงหลัก ๓ ข้อ ดังที่กล่าวแล้ว คือ ผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจะพิจารณาด้วยว่าข้อมูลข่าวสารที่จะไม่เปิดเผยนั้น เป็นข้อมูลข่าวสารที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดให้อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยหรือไม่ ดังนั้น ในการศึกษาแนวทางการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงเป็นการศึกษาจากคำวินิจฉัยที่สามารถเป็นตัวอย่างการพิจารณาวินิจฉัยที่ครอบคลุมทั้งหลักการใช้ดุลพินิจตามกฎหมายทั้ง ๓ ข้อ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการเรื่องใดที่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือไม่ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔.๒.๑ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ (มาตรา ๑๕(๑))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ ศค ๔/๒๕๔๒

(๑) ประเด็นที่มีการอุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์แห่งหนึ่งได้มีหนังสือถึงธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือประกอบหนังสือแสดงเจตจำนงการขอกู้เงินจากไอเอ็มเอฟ (IMF) ทุกฉบับ และธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า อาจมีผลกระทบเสียหายต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินและนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ ได้

พิจารณาหนังสือประกอบหนังสือแสดงเจตจำนงซึ่งมีอยู่จำนวน ๗ ฉบับแล้วพบว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ ๓ อย่าง คือ นโยบายบริหารอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายอัตราดอกเบี้ย การปรับโครงสร้างทางการเงิน และการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุน จึงเห็นว่า การไม่เปิดเผยรายละเอียดในหนังสือประกอบหนังสือแสดงเจตจำนงจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าการเปิดเผยด้วยเหตุผล ดังนี้

- การเปิดเผยหลักเกณฑ์และกลยุทธในการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนจะก่อให้เกิดการแสวงหากำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างรุนแรงต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

- การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการการปรับโครงสร้างทางการเงินและการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุน ซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการอาจกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินทั้งระบบและระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ จึงมีมติเห็นด้วยกับการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดหนังสือประกอบหนังสือแสดงเจตจำนงดังกล่าว

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นว่า คำวินิจฉัยเรื่องนี้ เป็นกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นด้วยกับการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้อ้างมาตรา ๑๕ (๑) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เป็นเหตุผลตามกฎหมายที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ยื่นคำขอ โดยถือว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ อย่างไรก็ตาม หากศึกษาคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๔๔ พบว่า มีกรณีอุทธรณ์ที่หน่วยงานของรัฐ อ้างเหตุผลเรื่องความมั่นคงของประเทศในด้านใดด้านหนึ่งในการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

๔.๒.๒ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ (มาตรา ๑๕(๒))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ สค ๒๗/๒๕๔๔

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

นาย ก. ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์และปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเกี่ยวกับการบริหารงานโครงการก่อสร้างสนามบินแห่งหนึ่ง จึงมีหนังสือถึงกระทรวงคมนาคมขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลชื่อ พยาน ผู้กล่าวหาและเอกสารพยานหลักฐานต่าง ๆ กระทรวงคมนาคมได้มีหนังสือชี้แจงให้นาย ก. ทราบว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างการสอบสวน จึงไม่สามารถเปิดเผยได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๑๕ (๒)

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในวงราชการ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการ การเปิดเผยอาจจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือการบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ จึงมีมติว่า กระทรวงคมนาคมมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนฯ นั้นชอบแล้ว

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยเรื่องนี้ เป็นกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์จะกระทบต่อการพิจารณาหรือการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน เนื่องจากการสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จ ซึ่งหากการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเสร็จและหน่วยงานมิได้มีการดำเนินการสอบสวนทางวินัยใดๆ ต่อไปแล้ว คณะกรรมการวินัยฯ ก็อาจมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างออกไป

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ สค ๒๕/๒๕๔๔

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ได้ขอให้คณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขั้นตอนการสรรหา กทช. รวม ๙ รายการ คณะกรรมการสรรหา กทช. มีหนังสือชี้แจงว่า กระบวนการสรรหายังไม่แล้วเสร็จ

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินัยฯ ได้พิจารณาข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า การสรรหาบุคคลที่รับการเสนอรายชื่อเป็น กทช. ในชั้นนี้ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นและเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาเพื่อคัดเลือกแล้ว จึงเป็นข้อมูลข่าวสารที่รู้กันทั่วไป ประกอบกับบุคคลที่เสนอตัวเป็น กทช. ย่อมเป็นบุคคลสาธารณะที่ต้องพร้อมให้ประชาชนตรวจสอบได้ จึงมีมติให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอทั้ง ๙ รายการ

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การวินิจฉัยเรื่องนี้ คณะกรรมการวินัยฯ ได้พิจารณาเรื่องผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน รวมทั้งได้พิจารณาในเรื่องผลกระทบต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประโยชน์สาธารณะด้วยแล้ว พบว่า การเปิดเผยไม่กระทบต่อกระบวนการสรรหา กทช. เพราะการพิจารณาแล้วเสร็จและไม่กระทบต่อผู้เสนอตัวเป็น กทช. เนื่องจากเป็นบุคคลสาธารณะ รวมทั้งการเปิดเผยจะทำให้สาธารณชนได้ตรวจสอบด้วย ซึ่งเป็นการชั่งน้ำหนักใน ๓ เรื่อง ตามที่กฎหมายกำหนด

๔.๒.๓ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นเพียงความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (มาตรา ๑๕ (๓))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ สค ๒๖/๒๕๔๕

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์เป็นข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันถูกพักราชการ เนื่องจากถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยร้ายแรง และได้มีหนังสือขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยในส่วนของบันทึกการประมวลความเห็นของเจ้าหน้าที่กองวินัยตามลำดับชั้นที่นำเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ แต่กองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิเสธโดยมีเหตุผลว่า เนื่องจากเป็นข้อมูลข่าวสารซึ่งอยู่ในเงื่อนไขตามมาตรา ๑๕ (๓)

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายได้พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้ว่าผู้อุทธรณ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ แต่ผู้อุทธรณ์ก็ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นสรุปพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องเพียงพอเพื่อใช้สิทธิตามกฎหมายในการปกป้องและรักษาความเป็นธรรมแก่ตนเอง ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์เป็นเพียงบันทึกความเห็นของเจ้าหน้าที่ โดยเป็นการประมวลข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจในการพิจารณาลงโทษทางวินัยเท่านั้นอันเป็นเพียงความเห็นภายในของหน่วยงานของรัฐไม่กระทบต่อสถานภาพของสิทธิและหน้าที่ของผู้อุทธรณ์แต่อย่างใด การเปิดเผยในกรณีนี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่กองวินัยในการเสนอความคิดเห็น ซึ่งควรมีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นภายในกรอบการพิจารณาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการที่ลักษณะงานของกองวินัยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางวินัยของข้าราชการตำรวจ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ในการรักษาวินัยของข้าราชการตำรวจได้ จึงมีคำวินิจฉัยว่า การที่กองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์นี้ชอบแล้ว

(๓) ข้อเสนอประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่า ในการวินิจฉัยว่าเรื่องใดเป็นเพียงความเห็นภายในหน่วยงานที่ไม่สมควรเปิดเผยนั้น จะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ด้วย เช่น ผลกระทบต่อการเปิดเผยเรื่องนั้นต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานซึ่งในกรณีนี้ก็คือ การพิจารณาถึงผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของกองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั่นเอง รวมทั้งต้องพิจารณาถึงเอกชนที่เกี่ยวข้องคือ ผู้ที่ขอข้อมูลข่าวสาร (ผู้อุทธรณ์) ดังกล่าวด้วยว่ากระทบเสียหายจากการไม่ได้ข้อมูลข่าวสารนี้หรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้อุทธรณ์ได้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่จะใช้ในการต่อสู้ตามสิทธิเพียงพอแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่ขอไม่ได้กระทบต่อสิทธิของผู้อุทธรณ์แต่อย่างไร ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้ชี้แจงน้ำหนักประโยชน์ได้เสียของหน่วยงาน เอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ข้อมูลข่าวสารนี้เป็นเพียงความเห็นภายในของหน่วยงาน จึงได้มีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว

๔.๒.๔ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (มาตรา ๑๕ (๔))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ สค ๓๒/๒๕๔๔

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์มีหนังสือถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งขอคัดสำเนาพร้อมคำรับรองถูกต้องสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน ขอกล่าวหา คำร้องคัดค้าน และหลักฐานต่างๆ อันควรเชื่อได้ว่า ก่อนการเลือกตั้งได้มีการกระทำใดไม่สุจริตในเขตเลือกตั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้มีการนำเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้งกำหนด ข้อสรุป เหตุผลของคำวินิจฉัยและผลของคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ๒๘/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๓ ที่ไม่ประกาศให้ผู้ถูกร้องเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๓

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหนังสือแจ้งปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนโดยให้เหตุผลว่า หากเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว จะทำให้การป้องกัน การตรวจสอบ หรือ การรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งการเปิดเผย จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้แก่ ผู้ร้องเรียนหรือพยาน ฯลฯ อันเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ๒๘/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๓ ทำให้ผู้ถูกร้องไม่ได้รับการประกาศเป็นสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคำสั่งที่มีผลบังคับและได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่แล้ว การที่จะเปิดเผยสำนวนการสอบสวนดังกล่าวย่อม ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การออกคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของ หน่วยงานของรัฐ ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคำสั่งดังกล่าวย่อมจะทำให้ทราบว่าการออก คำสั่งหรือการดำเนินงานในกิจการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันเป็นองค์กรของรัฐแห่งหนึ่งมี มาตรฐานเป็นที่เชื่อถือได้และเป็นไปโดยเหตุอันชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งย่อมจะเป็นผลดีต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในลักษณะที่จะทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากสาธารณชน อีกทั้ง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ย่อมจะทำให้ผู้ถูกร้องสิ้นสงสัยในเหตุที่ตนเข้าใจว่า จะไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย นอกจากนี้ในกรณีการเปิดเผยชื่อพยานและข้อความอื่นในเอกสารซึ่ง อาจทำให้ทราบได้ว่า ผู้ใดเป็นผู้ให้ถ้อยคำนั้นอาจกระทบต่อความปลอดภัยของผู้นั้นและการบังคับใช้ กฎหมายให้มีประสิทธิภาพอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาผลดีและผลเสียของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ตามที่ผู้ถูกร้องขอ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ จึงมีความเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว นั้น ย่อมจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมได้มากกว่า โดย คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารส่วนที่เกี่ยวกับชื่อหรือที่อยู่ของพยานหรือข้อความอื่นซึ่งอาจทำให้รู้ตัวพยานที่ให้ถ้อยคำในเรื่องนี้ได้ จึงมีคำวินิจฉัยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารตามที่ผู้ถูกร้องขอและรับรองสำเนาเอกสารดังกล่าวให้แก่ผู้ถูกร้องด้วย ทั้งนี้ คณะกรรมการ การเลือกตั้งอาจลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวกับ ชื่อหรือที่อยู่ของพยานหรือข้อความอื่นซึ่งอาจทำให้รู้ตัวพยานที่ให้ถ้อยคำในเรื่องนี้ได้

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่าอุทธรณ์เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับทั้งในเรื่องของผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงาน (มาตรา ๑๕(๒)) และปัญหาความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (มาตรา ๑๕ (๔)) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ในกรณีอุทธรณ์นี้ได้พิจารณาตามหลักการใช้ดุลพินิจ คือ การพิจารณาถึงผลกระทบหรือประโยชน์ของหน่วยงาน การพิจารณาถึงประโยชน์สาธารณะและการพิจารณาถึงประโยชน์หรือผลกระทบต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นผู้ขอข้อมูลข่าวสาร และเอกชนอื่นๆ เช่น พยาน เป็นต้น และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่า มีเหตุผลที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานก็ได้มีมติหรือคำวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐสามารถลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใด เพื่อให้ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวกับชื่อหรือที่อยู่ของพยานหรือข้อความอื่น ซึ่งอาจทำให้รู้ตัวพยานที่ให้อภัยคำในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์

๔.๒.๕ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นรายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร (มาตรา ๑๕ (๕))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ สค ๓๐/๒๕๔๔

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

นาง ก. ได้ขอให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับนักเรียนอนุบาลของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน ๓ รายการ พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง คือ ๑ เอกสารรายชื่อ วัน เวลา ของผู้สมัครทั้งหมด ๒. รายชื่อผู้แสดงเจตจำนงในการอุปการคุณพร้อมจำนวนเงินของแต่ละคนทั้งหมด และ ๓. มติคณะกรรมการคัดเลือกเพื่อรับบุคคลเข้าศึกษาในชั้นอนุบาลของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีหนังสือแจ้งนาง ก. ว่า ได้จัดหาข้อมูลข่าวสารให้ในรายการที่ ๑ และ ๓ สำหรับรายการที่ ๒ สามารถเปิดเผยได้ในภาพรวมเนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารตามรายการที่ ๒ ที่เกี่ยวกับรายชื่อผู้บริจาคเงินนั้นมีใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนัยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และยังปรากฏข้อเท็จจริงอีกว่า การรับเด็กนักเรียนของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า จะรับเด็กโดยวิธีใด อย่างไร โดยมีได้มีการทดสอบความรู้ความสามารถของเด็กแต่อย่างใด ดังนั้น การเปิดเผยรายชื่อผู้ปกครองที่บริจาคเงินให้แก่มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงไม่เป็นสาเหตุที่จะทำให้เด็กนักเรียนเกิดปมด้อยหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ปกครอง หรือครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้รับความเสียหายแต่อย่างใด คณะกรรมการวินิจฉัยฯ จึงมีมติให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายชื่อผู้แสดงเจตจำนงในการอุปการคุณ จำนวนเงินบริจาคของแต่ละคนพร้อมรับรองสำเนาถูกต้องของข้อมูลข่าวสารนั้นให้นาง ก.

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่า ในการพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารที่ผู้อุทธรณ์ขอให้เปิดเผยนี้จะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควรหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงในรายละเอียด มิได้พิจารณาเพียงว่า ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนิยามของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือไม่เท่านั้น แต่พิจารณาด้วยว่าการเปิดเผยจะกระทบต่อเอกชนที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ซึ่งในที่นี้ก็คือการพิจารณาว่า เด็กนักเรียนหรือผู้ปกครองจะได้รับผลกระทบเสียหายจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์หรือไม่นั่นเอง

๔.๒.๖ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่กฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น (มาตรา ๑๕(๖))

ตัวอย่าง คำวินิจฉัย ที่ ศค ๒/๒๕๔๔

(๑) ประเด็นอุทธรณ์

นาย ก. ผู้ซื้อหน่วยลงทุนของกองทุนรวมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น การร่วมลงทุนในบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมอมสิน จำกัด ระหว่างธนาคารอมสิน สำนักงานใหญ่ กับบริษัท มอแกน เกรนเฟล อินเวสเมนต์ จำกัด บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จีเอฟ จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุน จีซีเอ็น จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ชิตีคอร์ป (ประเทศไทย) จำกัด ในการร่วมลงทุนในกองทุนรวมอมสินอุดมทรัพย์ ๒ กองทุนรวมอมสินเจริญทรัพย์และกองทุนรวมอมสินอำนวยการทรัพย์ สำนักงาน กลต. ได้มีหนังสือปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว เนื่องจากบริษัทที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความยินยอมในการเปิดเผย สำนักงาน กลต. จึงไม่อาจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ ตามนัยมาตรา ๓๑๖ (๗) แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และตามนัยมาตรา ๑๕ (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

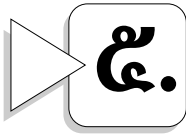
(๒) คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาเศรษฐกิจและการคลังของประเทศพิจารณาแล้วเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบการทำงานของสำนักงาน กลต. ตลอดจนได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการตรวจสอบรวมทั้งหลักเกณฑ์ในการกำกับ ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสำนักงาน กลต. อันจะเป็นประโยชน์กับสาธารณชนและต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน กลต. ด้วย จึงมีมติให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามผู้อุทธรณ์ขอ

(๓) ข้อสังเกตประกอบการศึกษา

จะเห็นได้ว่า แม้ว่า กลต. จะมีกฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ได้รวมทั้งบริษัทที่เกี่ยวข้องยังไม่ประสงค์จะให้มีการเปิดเผยด้วย แต่เนื่องจากเรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การเปิดเผยไม่เสียหายต่อหน่วยงาน คือ กลต. และเอกชนที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นประโยชน์กับสาธารณชนและ กลต. เองด้วย จึงมีมติให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ดังกล่าว

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการมีคำสั่งให้เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการ

๕.๑ คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด และเพราะเหตุใด (มาตรา ๑๕ วรรคสอง)

เมื่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ในมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ เจ้าหน้าที่ก็จะต้องใช้ดุลพินิจว่ามีคำสั่งให้เปิดเผยหรือไม่ให้เปิดเผย และในกรณีที่มิให้เปิดเผย^๒ (การแจ้งผู้ร้องว่าไม่อนุญาตหรือไม่สามารถเปิดเผยได้) จะต้องระบุไว้ในคำสั่งด้วยถึงเหตุผลของการไม่เปิดเผย โดยเหตุผลที่ระบุอย่างน้อยต้องแจ้งว่าข้อมูลข่าวสารที่สั่งไม่เปิดเผยนี้จัดเป็นข้อมูลข่าวสารอยู่ในประเภทใด และเพราะเหตุใดจึงไม่เปิดเผย โดยมีข้อเท็จจริงเป็นเหตุอย่างไร เช่น ในกรณีที่มีผู้ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนวินัยของเจ้าหน้าที่ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมและปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบแต่การสอบสวนวินัยดังกล่าวยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ เมื่อมีปัญหาขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวและเจ้าหน้าที่ได้ใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ก็จะต้องระบุเหตุผลของการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารด้วยว่า “เหตุผลที่ไม่เปิดเผยนี้เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่จัดอยู่ในประเภทของข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากขณะนั้นการดำเนินการสอบสวนวินัยยังไม่เสร็จสิ้นการเปิดเผยอาจทำให้การดำเนินการสอบสวนไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมได้ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐” เป็นต้น

การที่พระราชบัญญัติกำหนดให้คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องระบุเหตุผลของการสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารไว้ด้วย ก็เพื่อประโยชน์หลายประการ คือ

ประการแรก ทำให้เจ้าหน้าที่ซึ่งจะเป็นผู้ออกคำสั่งมิให้เปิดเผยต้องมีการพิจารณาโดยรอบคอบอย่างจริงจังว่าสมควรที่จะไม่เปิดเผย มีเหตุผลรองรับทั้งทางกฎหมายและข้อเท็จจริง

ประการที่สอง ทำให้ผู้ที่ขอข้อมูลข่าวสารมีความชัดเจนว่าการที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิใช่เป็นการดำเนินการตามอำเภอใจหรือต้องการปกปิด โดยมีอะไรที่ซ่อนเร้นปิดบังไม่ถูกต้อง ซึ่งหากเหตุผลที่ระบุไว้เป็นที่ยอมรับและผู้ที่ขอข้อมูลข่าวสารพอใจ ถือได้ว่าเป็นการสร้าง ความน่าเชื่อถือแก่ระบบการบริหารงานของรัฐได้อีกทางหนึ่ง

^๒ คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๕ ได้ให้ความหมายของคำสั่งทางปกครองว่า “การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระับ หรือมีผลกระทบต่อสถานะภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว อาทิ การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียนแต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ”

ประการที่สาม ในกรณีที่ผู้ขอข้อมูลข่าวสารไม่เห็นด้วยกับคำสั่งมิให้เปิดเผยของหน่วยงานของรัฐและใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมาย เหตุผลที่ระบุไว้ในคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารก็จะเป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ยิ่งหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ระบุเหตุผลไว้โดยละเอียดมากเท่าใด การวินิจฉัยอุทธรณ์ย่อมเป็นไปได้โดยรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีกับการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อีกทางหนึ่ง

๕.๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับแจ้ง (มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง)

ข้อกำหนดนี้ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ยื่นคำขอไว้แล้ว เห็นว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวหากเปิดเผยไปแล้วอาจทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบหรือเสียหายต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลดังกล่าว พระราชบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการพิจารณาเรื่องนี้แจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้เสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด โดยให้เวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งประโยชน์ได้เสียอาจได้รับผลกระทบนั้นถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็น เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นได้รับทราบว่ามีข้อมูลข่าวสารและอาจมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว บุคคลที่เกี่ยวข้องจะสามารถพิจารณาว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของตนหรือไม่ และจะคัดค้านกรณีที่จะมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งบุคคลที่คัดค้านก็ต้องให้เหตุผลของการคัดค้านโดยชัดแจ้งหรือโดยละเอียดด้วย เพื่อหน่วยงานสามารถใช้ประกอบการพิจารณาได้ เช่น คัดค้านไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะทำให้เสียหายอย่างมากเพียงใด เป็นต้น นอกจากนั้น การให้เวลาแก่ผู้มีประโยชน์ได้เสียหรือได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก็เพื่อที่จะให้บุคคลนั้นสามารถมีเวลาเพียงพอในการพิจารณาและจัดทำคำคัดค้าน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปกำหนดให้เวลาที่มากเกินไปจนสมควร เพราะโดยหลักการแล้วกฎหมายต้องการให้ดำเนินการคัดค้านโดยเร็วที่สุด เพื่อไม่ให้กระบวนการพิจารณาเรื่องการขอข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีความล่าช้า ดังนั้น หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรแจ้งกำหนดเวลาให้กับผู้ที่อาจรับผลกระทบได้พิจารณา มีคำคัดค้านภายในเวลาที่เหมาะสม

๕.๓ ผู้ที่ได้รับแจ้งตามข้อ ๕.๒ (มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง) หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตนมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ (มาตรา ๑๗ วรรคสอง)

ข้อกำหนดนี้ เป็นผลต่อเนื่องจากการดำเนินการในข้อที่ผ่านมา กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้แจ้งให้ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทราบแล้ว ผู้ที่ได้รับแจ้งหากประสงค์จะคัดค้านก็ต้องดำเนินการคัดค้านภายในเวลาตามที่ได้รับแจ้ง ซึ่งหากพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดแล้วเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ได้รับหนังสือคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมสามารถมีดุลพินิจให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ดังกล่าวได้

๕.๔ ในกรณีที่มีคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้ จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แล้วแต่กรณี (มาตรา ๑๗ วรรคสาม)

จะเห็นได้ว่า เมื่อบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียหากมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีหนังสือคัดค้านมายังเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีดุลพินิจที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับคำคัดค้านดังกล่าวได้ ซึ่งในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเห็นด้วยกับคำคัดค้าน ก็มีคำสั่งมิให้เปิดเผยตามแนวทางที่ได้ศึกษามาแล้ว และแจ้งให้ผู้ร้องขอข้อมูลข่าวสารทราบ แต่ในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับคำคัดค้านก็ต้องมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน และแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบว่า หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เห็นด้วยกับคำคัดค้านและจะพิจารณาดำเนินการมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ขอขึ้นต่อไป

การที่หน่วยงานของรัฐมีดุลพินิจที่จะไม่รับฟังคำคัดค้าน พระราชบัญญัติได้กำหนดห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจนกว่าจะได้ผ่านเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างก่อน กล่าวคือ

เงื่อนไขประการแรก “จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘”

มาตรา ๑๘ ได้กำหนดให้ผู้คัดค้านสามารถอุทธรณ์ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งนั้น หมายความว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้มีคำสั่งแจ้งไม่รับฟังคำคัดค้านไปยังผู้คัดค้านรวมทั้งได้แจ้งไปในคำสั่งดังกล่าวให้ผู้คัดค้านทราบด้วยว่า ผู้คัดค้านมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น ซึ่งถ้าพ้นกำหนดเวลาตามคำสั่งนี้และไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้กับผู้ขอได้ อย่างไรก็ตาม หากในการแจ้งคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้แจ้งสิทธิอุทธรณ์และกำหนดวันที่จะต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับผู้คัดค้านทราบกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ นี้ก็จะถูกขยายออกไปจากสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๐^๓

เงื่อนไขประการที่สอง “หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้แล้ว”

เงื่อนไขนี้สืบเนื่องจากเงื่อนไขประการแรก กล่าวคือ ในกรณีที่ล่วงพ้นกำหนดเวลาตาม

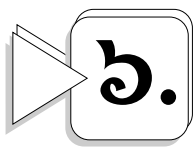
^๓ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งการยื่นอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

มาตรา ๑๘ แล้ว ผู้คัดค้านไม่ดำเนินการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขประการที่สอง แต่หากผู้คัดค้านได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ในกำหนดเวลาตามเงื่อนไขประการแรกแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะยังเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่ได้จนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยฯ จะได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ซึ่งหากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ มีคำวินิจฉัยเห็นด้วยกับการไม่รับฟังคำคัดค้านของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐก็สามารถดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ แต่หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ไม่เห็นด้วยกับการไม่รับฟังคำคัดค้าน หน่วยงานของรัฐก็ไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ หรือหากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่เพียงบางส่วน หน่วยงานของรัฐก็ต้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากในมาตรา ๓๗ ของพระราชบัญญัติ คุ้มครองสิทธิให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นที่สุด^๔

ความหมายของข้อมูลข่าวสารที่มีการประทับตามชั้นความลับ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มิได้มีการกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับไว้ แต่มาตรา ๑๖ ได้ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ขึ้นใช้บังคับแทนระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ ในส่วนที่ว่าด้วยเอกสาร ข้อมูลข่าวสารลับมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผยหรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย (มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕) ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชน ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติได้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างพระราชบัญญัติกับข้อมูลข่าวสารความลับ เห็นควรศึกษาความหมายของข้อมูลข่าวสารลับ ซึ่งข้อมูลข่าวสารใดจะกำหนดว่าเป็นข้อมูลข่าวสารลับได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน ดังนี้คือ

๖.๑ เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ คือ ข้อมูลข่าวสารที่โดยลักษณะจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผยหรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยนั่นเอง

๖.๒ เป็นข้อมูลข่าวสารที่ได้มีคำสั่งมิให้เปิดเผยและกำหนดชั้นความลับเป็นชั้นลับต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าข้อกำหนดนี้ ถือเป็นองค์ประกอบของนิยามคำว่า ข้อมูลข่าวสารลับ คือ จะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ ที่มีคำสั่งมิให้เปิดเผยและกำหนดชั้นความลับเป็นชั้นลับต่าง ๆ นั่นเอง

จากนิยามของข้อมูลข่าวสารลับดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ข้อมูลข่าวสารลับมิได้แตกต่างจากข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ เพียงแต่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีการพิจารณาโดยละเอียดแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวควรมีการกำหนดเป็นข้อมูลข่าวสารลับและได้มีคำสั่งมิให้เปิดเผยและกำหนดชั้นความลับแล้วเท่านั้น จึงทำให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับ และการ

^๔ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๓๗ วรรคสอง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุด และในการมีคำวินิจฉัยจะมีข้อสังเกตต่อคณะกรรมการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามที่เห็นสมควรก็ได้

เปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับนี้จะต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ เช่น การกำหนดให้ผู้มีอำนาจยกเลิกชั้นความลับใด ก็คือ ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้กำหนดชั้นความลับนั่นเอง เป็นต้น

การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยสุจริต

เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ต้องการให้มีการปรับทัศนคติหรือค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการให้เป็นไปในลักษณะ เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น จึงได้มีบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการประเภทข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย (ตามข้อ ๓.๒) ซึ่งพระราชบัญญัติได้กำหนดเป็นหลักไว้ตามมาตรา ๒๐ ว่า

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดแม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายใดให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบ หากเป็นการกระทำโดยสุจริต ในกรณีต่อไปนี้

๗.๑ มาตรา ๒๐ (๑) เป็นกรณีที่ได้ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ที่มีคำสั่งไม่เปิดเผยและมีการกำหนดชั้นความลับแล้ว โดยได้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔^๕

ข้อมูลข่าวสารของราชการเรื่องใดที่จัดอยู่ในประเภทข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย และมีการกำหนดชั้นความลับไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นชั้นลับ ลับมาก ลับที่สุด และเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นแก่ผู้ขอข้อมูลโดยดำเนินการโดยสุจริต ไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนแอบแฝง และมีการดำเนินการตามขั้นตอนหรือข้อกำหนดตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว เช่น ถ้าตนเองมิใช่ผู้มีอำนาจหรือได้รับมอบอำนาจกำหนดชั้นความลับก็ต้องเสนอให้ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับนั้นๆ เป็นผู้สั่งให้มีการปลดชั้นความลับเสียก่อนที่จะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น และถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นได้ดำเนินการปลดชั้นความลับ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถนำไปเปิดเผยได้ แม้ว่าต่อมาพบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ทำให้มีผลกระทบเสียหายต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือต่อรัฐเข้าข่ายต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ซึ่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น เป็นต้น

๗.๒ มาตรา ๒๐ (๒) ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่ระดับ ๖ ขึ้นไป สำหรับข้าราชการพลเรือน ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^๖ ได้มีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่จัดอยู่ในประเภทข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

^๕ ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

^๖ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๐(๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒) กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ เป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใด ข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับ ๖ ข้าราชการทหาร หรือข้าราชการตำรวจ ยศตั้งแต่พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี หรือพันตำรวจตรี ขึ้นไป

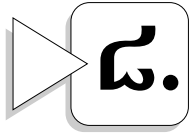
การมีคำสั่งให้เปิดเผยเพื่อประโยชน์สำคัญที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือชีวิตสุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นก็ไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายใด แม้ว่าเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น

หากพิจารณาตามข้อกำหนดของกฎหมายมาตรา ๒๐ นี้แล้ว หมายถึงในกรณีที่มีผู้มาขอข้อมูลข่าวสาร และเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาโดยสุจริตไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนแอบแฝงอยู่ และได้มีการชั่งน้ำหนักถึงผลประโยชน์หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสาธารณะ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้ว และได้มีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารไปตามที่ได้มีดุลพินิจนั้น เจ้าหน้าที่ย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายใด แม้ว่าเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น อย่างไรก็ตาม การยกเว้นนี้ไม่รวมถึงหน่วยงานของรัฐซึ่งอาจต้องรับผิดตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าวนี้

๗.๓ เจ้าหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๐ (๒) เช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมาสามารถกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่มีผู้มาขอนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับผู้ที่มาขอ แต่เห็นว่าหากมีการนำข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปเปิดเผยเป็นการทั่วไป อาจกระทบเสียหายถึงบุคคลที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติจึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขอได้ เช่น อาจกำหนดว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขอให้นำไปใช้เฉพาะเพื่อการฟ้องคดีเพื่อรักษาปกป้องสิทธิของผู้ขอ แต่ห้ามนำไปเปิดเผยเป็นการทั่วไปและแก่สาธารณชน ซึ่งในกรณีที่ผู้ขอข้อมูลฝ่าฝืนบทบัญญัติตามข้อนี้ ก็มิบทลงโทษทั้งปรับและจำคุกตามกฎหมายด้วย ข้อกำหนดตามข้อนี้จึงเป็นผลดีที่ช่วยในการใช้ดุลพินิจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้อย่างระมัดระวังมากขึ้น เพราะสามารถกำหนดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์

หน้าที่และหลักปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เป็นหลักการสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีการระบุไว้ในเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และยังถือได้ว่าเป็นการรองรับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีที่จะมีการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายอันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิส่วนบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกหน่วยงานต้องรับทราบถึงหลักปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูก ซึ่งพระราชบัญญัติ มาตรา ๒๓ ได้กำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐไว้ ดังนี้

๘.๑ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

ข้อนี้เป็นการวางแผนคิดและการปฏิบัติที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลขึ้นและจะต้องพิจารณาเพื่อให้มีตามความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานและเป็นไปตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้เท่านั้น รวมทั้งเมื่อหน่วยงานได้พิจารณาแล้วเห็นว่า วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายดังกล่าวที่กำหนดได้ยกเลิกแล้ว ระบบข้อมูลข่าวสารที่ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็สมควรยกเลิกด้วย

๘.๒ การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ใด หน่วยงานของรัฐจะต้องพยายามเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง โดยเฉพาะในกรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

ข้อนี้เป็นการวางแผนปฏิบัติ เมื่อต้องมีการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลใด บุคคลหนึ่งให้ถูกต้องสมบูรณ์ก็ควรต้องเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองเป็นอย่างดี เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะหากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องถูกนำไปใช้ก็อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของบุคคลผู้นั้นได้

๘.๓ ต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ
ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้จะต้องมีการนำมาใช้เพื่อประกอบการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากข้อมูลไม่ถูกต้องอาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ จึงต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องอยู่เสมอด้วย

๘.๔ ต้องจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

การกำหนดให้มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น เนื่องจากในปัจจุบันการประมวลผลข้อมูลได้มีการนำเทคโนโลยีทางสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้

ทำให้สามารถประมวลผลได้จำนวนมาก รวมทั้งการสื่อสารทางเทคโนโลยีสามารถส่งผ่านข้อมูลกันได้โดยง่าย จึงอาจเป็นไปได้ว่า อาจมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางอื่นที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ ซึ่งอาจทำให้เสียหายหรือเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร เช่น การนำไปใช้เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจการค้า เป็นต้น

๘.๕ จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล จำนวน ๖ เรื่อง รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อมูลที่น่าไปพิมพ์นี้ให้ถูกต้องอยู่เสมอ (มาตรา ๒๓ (๓)) คือ

๘.๕.๑ ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้

การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่ามีการเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลประเภทใดบ้าง เช่น เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการทุกระดับทุกคน ของลูกจ้างทุกคนทั้งลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว เป็นต้น

๘.๕.๒ ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่ามีการจัดเก็บข้อมูลในระบบใด เช่น แฟ้มเอกสาร หรือเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๘.๕.๓ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ นี้จะมีการนำไปใช้ในเรื่องใดกรณีใดบ้าง ซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบในภายหลังได้ว่ามีการใช้นอกเหนือจากที่ประกาศไว้หรือไม่

๘.๕.๔ วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล

เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับรองสิทธิจากเจ้าของข้อมูลให้สามารถขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนเองที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้ได้ ดังนั้น การกำหนดให้พิมพ์เรื่องนี้ในราชกิจจานุเบกษา จึงช่วยให้ผู้ที่จะใช้สิทธินี้ได้รับทราบถึงวิธีการที่จะใช้สิทธิและเป็นหลักประกันว่าหน่วยงานของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ใช้สิทธิอย่างเท่าเทียมกัน

๘.๕.๕ วิธีการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล

ข้อกำหนดในข้อนี้ก็เช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา เนื่องจากพระราชบัญญัติรับรองสิทธิในการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนเองได้ การประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงทำให้ทุกคนได้รับทราบหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่ชัดเจนเหมือนกัน

๘.๕.๖ แหล่งที่มาของข้อมูล

เพื่อให้ทราบว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานจัดเก็บมาจากแหล่งใดบ้าง มีความน่าเชื่อถือเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องจึงอาจใช้สิทธิเพื่อขอตรวจสอบและขอให้แก้ไขได้

๘.๖ กรณีที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล
หน่วยงานของรัฐจะต้องถือปฏิบัติ ดังนี้

๘.๖.๑ ต้องแจ้งถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลไปใช้ให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้า หรือ พร้อมกับการขอข้อมูล

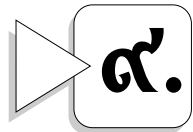
๘.๖.๒ ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึง ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติว่าจะนำไปใช้กรณีใดบ้าง

๘.๖.๓ ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบด้วยว่า การขอข้อมูลเป็นกรณีที่เจ้าของข้อมูลอาจให้ข้อมูลหรือไม่ให้ข้อมูลก็ได้ หรือเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับต้องให้ข้อมูล

๘.๗ กรณีที่หน่วยงานของรัฐจะจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐได้จัดเก็บไว้ไปยังที่ใดที่หนึ่ง อันจะทำให้หรือมีโอกาสนำไปบุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้และเป็นกรณีที่มิใช่เป็นการใช้ข้อมูลตามลักษณะปกติตามที่หน่วยงานของรัฐได้เคยแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบ

กรณีนี้หน่วยงานของรัฐจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้า

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔ ได้กำหนดห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการนำไปเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

๙.๑ การเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น (มาตรา ๒๔(๑))

ข้อยกเว้นให้เปิดเผยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนหรือที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกันนี้ถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นที่มีความชัดเจน เพราะวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อนำมาใช้งานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ย่อมต้องมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องมากกว่าหนึ่งคน จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลร่วมกันเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ จึงได้กำหนดข้อยกเว้นตามข้อนี้ไว้ อย่างไรก็ตามยังมีบางกรณี เช่น เมื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้ขอให้ฝ่ายบริหารเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งมีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอยู่ จึงอาจมีข้อสงสัยว่าผู้ที่ขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้ถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนตามข้อยกเว้นในข้อนี้หรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคมการบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ได้มีคำวินิจฉัยที่ สค ๑๓/๒๕๔๔ ว่าผู้พุทธธรณ์ซึ่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานเดียวกับฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงสามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ได้ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ฝ่ายบริหารจัดเก็บไว้จึงได้รับยกเว้นให้เปิดเผยแก่สมาชิกสภาฯ ได้ตามข้อยกเว้นในข้อนี้

๙.๒ การเปิดเผยซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลตามปกติตามวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น (มาตรา ๒๔ (๒))

ข้อยกเว้นตามข้อนี้จะสอดคล้องกับการที่พระราชบัญญัติได้กำหนดหน้าที่และหลักการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึง

วัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลไปใช้และลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ ซึ่งลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกตินี้ หน่วยงานของรัฐยังต้องนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อเผยแพร่ให้ทราบเป็นการทั่วไปอีกด้วย ดังนั้น หากกรณีการเปิดเผยยังคงอยู่ในขอบเขตของการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นก็ถือได้ว่าเป็นไปตามข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ตามข้อนี้

๙.๓ การเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น (มาตรา ๒๔ (๓))

การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์จัดทำเป็นสถิติหรือการวางแผนที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือประชากร ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้กับหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งหน่วยงานของรัฐเหล่านี้ก็มีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

๙.๔ การเปิดเผยซึ่งเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อ หรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลใด (มาตรา ๒๔ (๔))

พระราชบัญญัติได้กำหนดข้อจำกัดการเปิดเผยไว้โดยให้สามารถเปิดเผยได้ แต่ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยจะต้องไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ใด ซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยไม่มีสภาพของการเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนัยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐^๗ การเปิดเผยในกรณีนี้จึงสามารถตอบสนองประโยชน์ของการศึกษาวิจัยได้ รวมทั้งการเปิดเผยนี้ก็ไม่ใช่การรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควรแต่อย่างใดด้วย

๙.๕ การเปิดเผยต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจสอบคุณค่าในการเก็บรักษา (มาตรา ๒๔ (๕))

การเปิดเผยต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่คัดเลือกข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ การมีข้อยกเว้นให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลต่อหน่วยงานดังกล่าวเพื่อตรวจสอบคุณค่าในการเก็บรักษาจึงเป็นกรณีที่เป็นประโยชน์แก่การทำงานของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวตามอำนาจหน้าที่เพื่อตรวจสอบคุณค่าในการเก็บรักษา คือ ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ที่สมควรจะเก็บรักษาไว้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์หรือไม่ ขั้นตอนตามข้อยกเว้นนี้ยังไม่ใช้การพิจารณาว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้เพื่อการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ การพิจารณาดังกล่าวจะต้องมีการพิจารณาเป็นขั้นตอนต่อไป โดยจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย

^๗ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษาฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่ายและให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

๙.๖ การเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม (มาตรา ๒๔ (๖))

การเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำข้อมูลไปใช้เฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้จึงมีหน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลมิให้ถูกนำไปใช่นอกวัตถุประสงค์ด้วย

๙.๗ การเปิดเผยที่เป็นการใช้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกัน หรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล (มาตรา ๒๔ (๗))

กรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันหรือระงับมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ พระราชบัญญัติจึงยกเว้นให้เปิดเผยได้โดยไม่ต้องได้รับคำยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

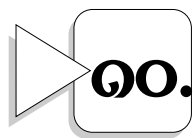
๙.๘ การเปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว (มาตรา ๒๔ (๘))

เมื่อผู้ขอให้เปิดเผยเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย เช่น ศาลใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังมีตัวอย่างอื่นๆ ที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยไว้ เช่น คำวินิจฉัยที่ สค ๓๒/๒๕๕๕

๙.๙ การเปิดเผยในกรณีอื่นที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกา (มาตรา ๒๔ (๙))

ยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาในกรณีตามข้อนี้

หมายเหตุ หน่วยงานของรัฐที่ข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ในความควบคุมดูแลของตนและได้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในลักษณะตามข้อ ๓-๙ มาตรา ๒๔ วรรคสอง ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐนี้จะต้องจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไว้และเป็นเอกสารประวัติศาสตร์

๑๐.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไว้

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ไม่ประสงค์จะเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการในเรื่องใดไว้ให้มอบให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนศึกษาค้นคว้า โดยกฎหมายนี้มุ่งหมายให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการในทุกเรื่อง ก่อนที่จะมีการทำลายทิ้งไป เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลข่าวสารที่สมควรสงวนไว้ให้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์เพื่อการค้นคว้าศึกษาได้มีการคัดเลือกไว้แล้ว ไม่ถูกทำลายทิ้งไปเสียก่อน

๑๐.๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภท เมื่อมีอายุครบกำหนดตามที่กฎหมายกำหนด จะต้องส่งให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

เป็นกรณีที่กฎหมายนำเรื่องอายุของข้อมูลข่าวสารมาเป็นข้อกำหนดในการให้หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภทให้กับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เมื่อครบกำหนดเวลา ดังนี้

๑๐.๒.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๔ (การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์) เมื่อเก็บครบเจ็ดสิบห้าปี

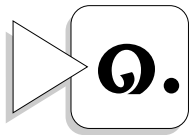
๑๐.๒.๒ ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ (อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้) เมื่อครบยี่สิบปี

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ ยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยไม่ส่งข้อมูลให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติตามกำหนดเวลา ก็สามารถดำเนินการได้โดยทำความตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ แต่จะต้องดำเนินการจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่ตกลงไว้กับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หรือในกรณีเมื่อครบเวลาแล้วแต่หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการดังกล่าวยังไม่สมควรเปิดเผย ก็สามารถขอขยายเวลาจากผู้มีอำนาจกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นได้ เช่น หน่วยงานระดับกรมก็ขอขยายเวลาจากปลัดกระทรวง เทศบาลก็ขอขยายเวลาจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น

บทที่ ๓

สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

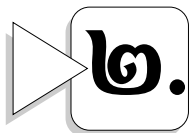
สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

๑.๑ สิทธิในการเข้าตรวจดู

สิทธิในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ ประชาชนสามารถทำได้ แม้ว่าจะไม่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้น โดยกฎหมายได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจะต้องเตรียมข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามรายการที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา ๙ นำไปรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ เช่น แผนงานโครงการและงบประมาณ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอน เป็นต้น

๑.๒ สิทธิในการขอสำเนาหรือการรับรองสำเนาถูกต้อง

เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิเข้าตรวจดูแล้ว หากสนใจข้อมูลข่าวสารของราชการในเรื่องใดก็มีสิทธิที่จะขอสำเนา^๔ และขอให้รับรองสำเนาถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐในเรื่องนั้นได้

สิทธิของประชาชนที่ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามที่ตนเองประสงค์จะรู้หรือเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รู้หรือเพื่อการพิทักษ์สิทธิของตนเองหรือชุมชนหรือสังคม

๒.๑ ประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารได้ทุกเรื่อง

สิทธิในการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารนี้ ถือว่าเป็นไปตามมาตรา ๑๑ ของกฎหมาย ประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการได้ทุกเรื่อง โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อจำกัดหรือข้อห้ามว่าไม่ให้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารประเภทใดหรือเรื่องใด และผู้ใช้สิทธิยื่นคำขอตามกฎหมายนี้ก็ไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเช่นเดียวกับสิทธิเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสาร

๒.๒ ประชาชนได้ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารโดยเขียนคำขอให้เข้าใจได้พอสมควรว่าขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใด หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้ในเวลาอันสมควร

กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิการขอข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ว่า ถ้าประชาชนได้เขียน

^๔ การขอสำเนาผู้ขออาจต้องเสียค่าธรรมเนียมในการถ่ายสำเนาให้กับหน่วยงานของรัฐที่เข้าตรวจดูด้วย แต่ทั้งนี้จะไม่เก็บค่าธรรมเนียมเกินกว่าหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้ความเห็นชอบไม่ได้

คำขอให้เข้าใจได้พอสมควรว่าขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใด หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจะต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนที่ยื่นคำขอในเวลาอันสมควรด้วยเช่นกัน โดยในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งถือปฏิบัติ ดังนี้

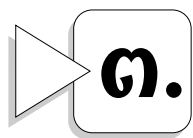
๒.๒.๑ กรณีที่ประชาชนขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้น หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลพร้อมที่จะจัดหาให้ได้ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว หรือภายในวันที่รับคำขอ

๒.๒.๒ กรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ขอมีเป็นจำนวนมาก หรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าปี จะต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลทราบภายในสิบห้าวัน รวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ผู้ขอข้อมูลทราบด้วย

๒.๓ การใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารของประชาชนต้องไม่ขบถบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมาก โดยไม่มีเหตุอันสมควร

แม้ว่าสิทธิการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเป็นของประชาชน ซึ่งกฎหมายรับรองให้เป็นสิทธิของคนทุกคนโดยไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ถ้าประชาชนยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากโดยไม่มีเหตุอันสมควร หน่วยงานของรัฐก็อาจใช้เหตุนี้เป็นเหตุผลที่จะไม่จัดข้อมูลข่าวสารให้ตามคำขอได้ แม้ว่ากฎหมายจะไม่บังคับให้ต้องแสดงเหตุผลในการขอ แต่หากมีการขบถบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากก็ควรต้องระบุดูประสงฆ์หรือเหตุผลในการขอไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานของรัฐหยิบบกเหตุผลว่าขอบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมาก โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ประชาชนก็ยังสามารถร้องเรียนมายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๒.๔ สิทธิการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารนี้หมายถึงการขอสำเนาและสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง การใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสาร โดยการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ ผู้ที่ขอข้อมูลสามารถแสดงความประสงค์ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารหรือสำเนาข้อมูลข่าวสารที่มีคำรับรองถูกต้องได้

สิทธิของประชาชนในการขอตรวจดูหรือขำสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง

สิทธิของประชาชนที่เกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล กฎหมายจำกัดโดยรับรองหรือคุ้มครองสิทธิไว้เฉพาะเมื่อเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง ดังนี้

๓.๑ บุคคลมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

เป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดที่มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไว้ เช่น ประวัติสุขภาพ ประวัติการทำงาน หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฐานะการเงิน เป็นต้น บุคคลผู้นั้นก็มีสิทธิตามกฎหมายที่จะขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ของตนเองได้

คำว่า บุคคล ตามข้อนี้ก็คือ ประชาชนโดยทั่วไปนั่นเอง แต่เนื่องจากกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ให้สิทธิครอบคลุมไปถึงคนที่ไม่ใช่สัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยด้วย

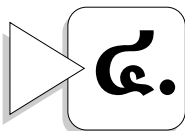
๓.๒ บุคคลมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือขอให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเพื่อขอให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามที่จริงได้ (มาตรา ๒๕ วรรคสาม)

หากตรวจสอบข้อมูลข่าวสารแล้วพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในส่วนของตนเองส่วนหนึ่งส่วนใดที่ไม่ถูกต้องก็สามารถที่จะยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแก้ไขได้ถ้าหน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ผู้ที่ยื่นคำขอก็มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

๓.๓ กรณีที่เจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมแล้ว กฎหมายกำหนดให้บุคคลตามที่กฎกระทรวงกำหนดใช้สิทธิในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การขอตรวจสอบและการขอให้มีการแก้ไขแทนได้ (มาตรา ๒๕ วรรคห้า)

เช่น ในกรณีที่ผู้ถึงแก่กรรมและไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ให้บุคคลที่กฎหมายกำหนดตามลำดับต่อไปนี้ใช้สิทธิแทน

- (๑) บุตรชอบด้วยกฎหมาย
- (๒) คู่สมรส
- (๓) บิดาหรือมารดา
- (๔) ผู้สืบสันดาน
- (๕) พี่น้องร่วมบิดา มารดา

สิทธิของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้มีการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐเก็บรวบรวมไว้ไปใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

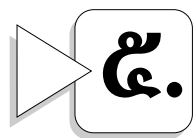
กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมิให้ถูกเปิดเผยหรือถูกนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลเสียหายต่อเจ้าของข้อมูล ซึ่งโดยหลักแล้วการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ในเรื่องนี้กฎหมายจึงกำหนดเป็นสิทธิของประชาชน ดังนี้

๔.๑ สิทธิที่จะได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าจะนำข้อมูลไปใช้ในเรื่องใดหรือกรณีใด

๔.๒ สิทธิได้รับทราบว่าการขอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐนั้น เป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องให้ข้อมูลหรือเป็นกรณีที่สามารถให้ได้โดยความสมัครใจ

๔.๓ กรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่อยู่ในหลักข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา ๒๔ หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน

สิทธิของประชาชนในการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐกรณีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

กรณีที่ประชาชนได้ใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายก็ได้กำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ ดังนี้

๕.๑ สิทธิร้องเรียนกรณีที่พบว่าหน่วยงานของรัฐไม่นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

กรณีที่พบว่าหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งไม่มีการนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้^๙ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ ทั้งนี้ การกำหนดให้หน่วยงานมีการนำข้อมูลข่าวสารไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาก็เป็นหลักประกันได้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ประชาชนจะสามารถได้รับรู้

๕.๒ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิในการขอเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ

กรณีที่ไปใช้สิทธิขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด^{๑๐} แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐได้มีการจัดข้อมูลข่าวสารมารวมไว้ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวกหรือไม่จัดทำสำเนาข้อมูล

^๙ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๗ หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (๑) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (๒) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีดำเนินการ
- (๓) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
- (๔) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความเฉพาะที่จัดให้มีขึ้น โดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

^{๑๐} พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความขัดแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา ๗(๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการ

สาธารณะ

(๗) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ให้ระบุชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

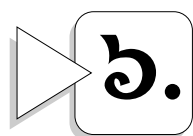
ข่าวสารให้ตามที่ขอ ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๕.๓ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารของราชการให้ตามคำขอ

กรณีที่ประชาชนผู้หนึ่งผู้ใดได้ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดจากหน่วยงานของรัฐแล้ว แต่หน่วยงานของรัฐนั้นเฉยไม่ดำเนินการให้หรือดำเนินการล่าช้า หรือเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนมายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

๕.๔ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ แต่ผู้ขอไม่เชื่อว่าไม่มี

กรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหน่วยงานของรัฐและได้รับการปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ หากผู้ขอไม่เชื่อว่าที่หน่วยงานตอบแจ้งนั้นเป็นความจริง ประชาชนผู้ขอข้อมูลก็มีสิทธิร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ใช้อำนาจของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๓๓ เข้าดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ได้

สิทธิของประชาชนในการอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย และให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยสิทธิอุทธรณ์ของประชาชนมีดังนี้

๖.๑ สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

กรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหน่วยงานของรัฐแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวได้มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ ผู้ที่ได้ยื่นคำขอนั้นมีสิทธิส่งเรื่องเพื่ออุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ใหม่อีกครั้งก็ได้ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยฯ จะพิจารณาว่า การที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยนั้นเป็นดุลพินิจที่เหมาะสมถูกต้องหรือไม่ หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องก็จะมีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่ยื่นคำขอไว้ แต่หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ พิจารณาแล้วเห็นว่ามิใช่ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสนับสนุนอย่างชัดเจนให้สมควรที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอในขณะนั้น ก็อาจมีมติเห็นชอบกับคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ

๖.๒ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

กรณีที่มีผู้ไปขอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งและหน่วยงานแห่งนั้นเห็นว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขอนี้หากเปิดเผยแล้วอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้หนึ่งจึงแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เมื่อผู้นั้นหมายถึงบุคคลธรรมดา

และนิติบุคคลได้แจ้งคำคัดค้านให้กับหน่วยงานทราบแล้วภายในกำหนดเวลา แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวไม่รับฟังคำคัดค้าน โดยแจ้งให้บุคคลผู้นั้นทราบว่าเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว กรณีเช่นนี้ กฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์หน่วยงานของรัฐที่ไม่รับฟังคำคัดค้านได้ โดยอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของหน่วยงานของรัฐ

๖.๓ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องของตน

กรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตรวจพบว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงานของรัฐได้รวบรวมเก็บไว้มีข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องอยู่ด้วย จึงได้มีคำขอให้หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นดำเนินการแก้ไข แต่หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นไม่แก้ไขให้ตามที่มีคำขอ กรณีนี้กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ที่ยื่นคำขอแก้ไขมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

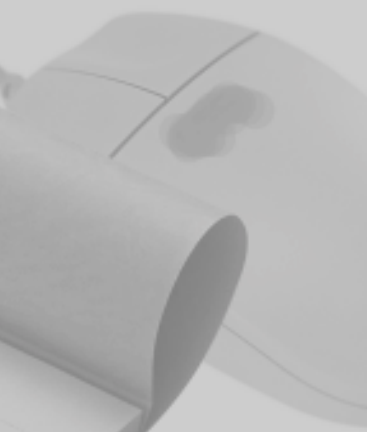

พระราชบัญญัติ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ.
พ.ศ. ๒๕๔๐

ผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ
มีมติว่า

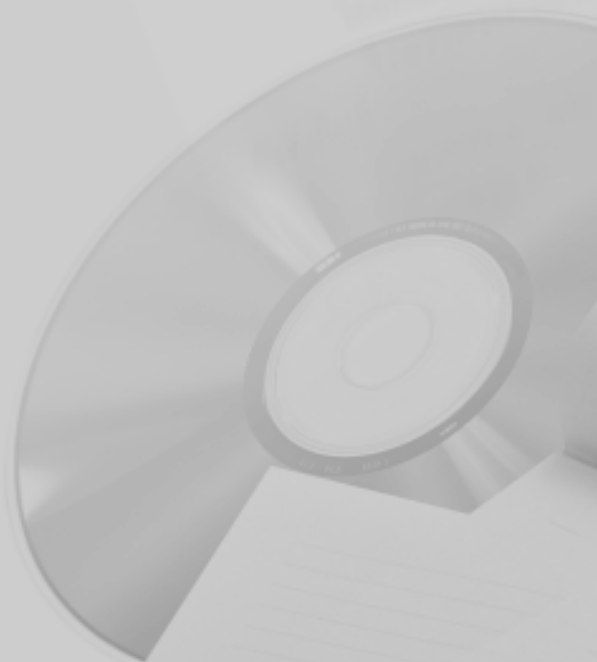
ภาคผนวก

พระราช
ข้อมูลข้า

**พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐**

พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐
เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า สิ่งที่สามารถทำให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น

รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์การ
ควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น
การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น
หรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะ
เสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรม
แล้วด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

“คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และ
นิติบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าว ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ
ให้ถือว่าใบหุ้นนั้นคนต่างด้าวเป็นผู้ถือ

(๒) สมาคมที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว

(๓) สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าว

(๔) นิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือนิติบุคคลอื่นใดที่มีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็น
คนต่างด้าว

นิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง ถ้าเข้าไปเป็นผู้จัดการหรือกรรมการ สมาชิก หรือมีทุนในนิติบุคคลอื่น
ให้ถือว่าผู้จัดการหรือกรรมการ หรือสมาชิก หรือเจ้าของทุนดังกล่าวเป็นคนต่างด้าว

มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อ
ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้นในสังกัดสำนักงานปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการและคณะกรรมการ
วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้คำปรึกษาแก่เอกชนเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

มาตรา ๗ หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (๑) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (๒) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (๓) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร หรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
- (๔) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- (๕) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ถ้ามีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาโดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้นก็ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้ว

ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่เพื่อขายหรือจำหน่ายแจก ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๘ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ตามมาตรา ๗ (๔) ถ้ายังไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษานำมาใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้วเป็นเวลาพอสมควร

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๗ (๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(๗) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดตอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่เหมาะสมหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบ

ของคณะกรรมการ จะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้ ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา ๓ เพียงใดให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐ บทบัญญัติมาตรา ๗ และมาตรา ๙ ไม่กระทบถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้มีการเผยแพร่หรือเปิดเผย ด้วยวิธีการอย่างอื่น

มาตรา ๑๑ นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา ๒๖ แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดหาให้ตามวรรคหนึ่งต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้านายกรัฐมนตรีเห็นว่ากรณีเช่นนั้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้แก่ผู้ร้องขอ หากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว

ให้นำความในมาตรา ๙ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรา ๓ โดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๑ แม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ขอจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานส่วนกลาง หรือส่วนสาขาของหน่วยงานแห่งนั้นหรือจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นก็ตาม ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำ เพื่อไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นโดยไม่ชักช้า

ถ้านายกรัฐมนตรีผู้รับคำขอเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่มีคำขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น และได้ระบุห้ามการเปิดเผยไว้ตามระเบียบที่กำหนดตามมาตรา ๑๖ ให้ส่งคำขอนั้นให้หน่วยงานของรัฐผู้จัดทำข้อมูลข่าวสารนั้นพิจารณาเพื่อมีคำสั่งต่อไป

มาตรา ๑๓ ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา ๑๑ หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕

ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

หมวด ๒

ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

มาตรา ๑๔ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

มาตรา ๑๕ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(๑) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(๒) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(๔) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(๕) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(๖) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(๗) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด และเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจโดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และสมควรมีวิธีรักษามิให้รั่วไหลให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ผู้ที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน มีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้รับผิดชอบ

ในกรณีที่มีการคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นโดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๑๙ การพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่มีคำสั่งมิให้เปิดเผยนั้นไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาของคณะกรรมการ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือศาลก็ได้ จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยมิให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเปิดเผยแก่บุคคลอื่นใดที่ไม่จำเป็นแก่การพิจารณาและในกรณีที่จำเป็นจะพิจารณาลับหลังคู่กรณีหรือคู่ความฝ่ายใดก็ได้

มาตรา ๒๐ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใด แม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายใดให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบหากเป็นการกระทำโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบตามมาตรา ๑๖

(๒) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใด เพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในกรณีนี้จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้นจากความรับผิดชอบตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าว

หมวด ๓

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

มาตรา ๒๑ เพื่อประโยชน์แห่งหมวดนี้ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย และ บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

มาตรา ๒๒ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อาจออกระเบียบโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่มีให้นำบทบัญญัติวรรคหนึ่ง (๓) ของมาตรา ๒๓ มาใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานดังกล่าวก็ได้

หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่จะกำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งนั้น ต้องเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งการเปิดเผยประเภทข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง (๓) จะเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่อการดำเนินการของหน่วยงานดังกล่าว

มาตรา ๒๓ หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

(๒) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

(๓) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

- (ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- (ข) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- (ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- (ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- (จ) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- (ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

(๔) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

(๕) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีที่น่าจะให้ข้อมูลได้ด้วยความสมัครใจหรือเป็นกรณีมีกฎหมายบังคับ

หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

มาตรา ๒๔ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อ

หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้า หรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

(๑) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ แห่งนั้น

(๒) เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น

(๓) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้วยการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้อง รักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

(๔) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด

(๕) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

(๖) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม

(๗) เป็นการให้ซึ่งจำเป็น เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล

(๘) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอ ข้อเท็จจริงดังกล่าว

(๙) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตราหนึ่ง (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ให้มีการ จัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับถึงข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสาร นั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา ๙ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผย ต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ให้มีสิทธิยื่น คำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร ส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้น มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้ง คำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่า กรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องได้

ให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิดำเนินการตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรานี้ แทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมแล้วก็ได้

หมวด ๔

เอกสารประวัติศาสตร์

มาตรา ๒๖ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกประเภท ดังนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๔ เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ เมื่อครบยี่สิบปี

กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยต้องจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่จะตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

(๒) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารนั้นยังไม่ควรเปิดเผย โดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้นให้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

การตรวจสอบหรือทบทวนมิให้มีการขยายเวลาไม่เปิดเผยจนเกินความจำเป็น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติตามมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่คณะรัฐมนตรีหรือกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำลายหรืออาจทำลายได้โดยไม่ต้องเก็บรักษา

หมวด ๕

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

มาตรา ๒๗ ให้มีคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ประกอบด้วยรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรี มอบหมายเป็นประธาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกเก้าคนเป็นกรรมการ

ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งเป็นเลขานุการ และอีกสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สอดส่องดูแล และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่ได้รับคำขอ

(๓) เสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกา และการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบของคณะรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) พิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๑๓

(๕) จัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม แต่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

(๗) ดำเนินการเรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๒๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๒๗ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งแล้วอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้

มาตรา ๓๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๒๗ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๓๑ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๓๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกให้บุคคลใดมาให้อัยคำหรือให้ส่งวัตถุ เอกสารหรือพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ขอไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๒๕ ถ้าผู้ขอไม่เชื่อว่าเป็นความจริงและร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามมาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเข้าดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกี่ยวข้องได้ และแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียนทราบ

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยินยอมให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้หรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้และให้นำความในมาตรา ๓๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

มาตรา ๓๕ ให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ และคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕

การแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งตามสาขา ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น ความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจและการคลัง ของประเทศ หรือการบังคับใช้กฎหมาย

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารคณะหนึ่งๆ ประกอบด้วยบุคคลตาม ความจำเป็น แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามคน และให้ข้าราชการที่คณะกรรมการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ในกรณีพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแห่งใด กรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารซึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นจะเข้าร่วมพิจารณาด้วยไม่ได้

กรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะเป็นเลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการไม่ได้

มาตรา ๓๗ ให้คณะกรรมการพิจารณาส่งคำอุทธรณ์ให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่ละ สาขาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการได้รับคำอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุด และในการมีคำวินิจฉัย จะมีข้อสังเกตเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีใดตามที่เห็น สมควรก็ได้

ให้นำความในมาตรา ๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่ละสาขา วิธีพิจารณา และวินิจฉัย และองค์คณะในการพิจารณาและวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๙ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ และบทกำหนดโทษที่ประกอบกับ บทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับกับคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอนุโลม

หมวด ๗ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่สั่งตามมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดตามมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๒ บทบัญญัติมาตรา ๗ มาตรา ๘ และมาตรา ๙ มิให้ใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้หน่วยงานของรัฐจัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่ง หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการจะได้กำหนด

มาตรา ๔๓ ให้ระบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังคงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ระบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา ๑๖ จะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการโดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราช
ข้อมูลข้า

**ประกาศ และกฎกระทรวง
ที่ออกตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐**

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดพิมพ์หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ใช้บังคับ

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๐ และมาตรา ๔๒ วรรคสอง กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดพิมพ์หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๗ มาตรา ๘ และมาตรา ๙ ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะได้กำหนด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดพิมพ์หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา ๗ (๑) (๒) และ (๓) ที่มีผลใช้บังคับอยู่ และส่งพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาภายในสามเดือนนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ใช้บังคับ

ข้อ ๒ ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา ๗ (๔) ที่มีผลใช้บังคับอยู่ และส่งพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ใช้บังคับ

หน่วยงานของรัฐตามวรรคหนึ่ง หมายถึงหน่วยงานของรัฐผู้ตราหรือกำหนดข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ (๔)

ข้อ ๓ ในกรณีหน่วยงานของรัฐเห็นว่าไม่อาจดำเนินการได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อ ๑ หรือข้อ ๒ ให้ขอขยายระยะเวลาในการจัดทำต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

การขอขยายระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้กระทำก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามข้อ ๑ หรือข้อ ๒ แล้วแต่กรณี

กำหนดเวลาตามข้อ ๑ หรือข้อ ๒ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะขยายระยะเวลาให้ได้ไม่เกินสามเดือนหรือไม่เกินหนึ่งปี แล้วแต่กรณี

ข้อ ๔ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๐ เสนอคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ใช้บังคับ

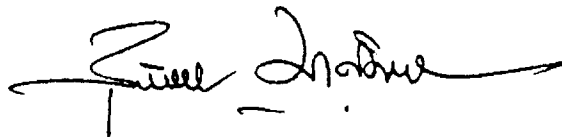
เมื่อได้เสนอแผนงานและโครงการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามแผนงานและโครงการดังกล่าวต่อไปโดยไม่ชักช้า เว้นแต่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะมีมติให้ถือปฏิบัติ

เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๕ หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คำอธิบายประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการจัดพิมพ์หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกิดขึ้น ก่อนวันที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ใช้บังคับ

ข้อ ๑ หน่วยงานของรัฐจะต้องรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ (๑) (๒) และ (๓) ที่มีผลใช้บังคับอยู่และส่งพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาภายในสามเดือนนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการใช้บังคับ

ข้อ ๒ แต่ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ (๔) หน่วยงานของรัฐต้องส่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ใช้บังคับ หน่วยงานของรัฐตามข้อ ๒ นี้ หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ตราหรือผู้กำหนดหรือผู้ออกข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ (๔)

ข้อ ๓ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่สามารถดำเนินการได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ขอขยายระยะเวลาต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ก่อนที่จะครบกำหนดระยะเวลา ซึ่งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะขยายระยะเวลาได้ไม่เกินสามเดือนหรือหนึ่งปี แล้วแต่กรณี

ข้อ ๔ หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๐ เช่น การรวบรวมผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงรวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว จะต้องจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อจัดให้มีข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้ประชาชนตรวจดูเสนอคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ใช้บังคับ โดยหน่วยงานของรัฐเมื่อได้เสนอแผนงานและโครงการดังกล่าวแล้ว หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการตามแผนงานและโครงการต่อไปโดยไม่ชักช้า เว้นแต่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะมีมติให้ถือปฏิบัติเป็นอย่างอื่นซึ่งการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการนี้มิใช่เป็นการเสนองบประมาณและบุคลากรเพิ่มแต่อย่างใด

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการ การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๙ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีสถานที่สำหรับประชาชนสามารถใช้ในการค้นหาและศึกษาข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สะดวกตามสมควร ตามกำลังบุคลากรและงบประมาณที่มี

ข้อ ๒ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำตราชั้นที่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับประชาชนสามารถค้นคว้าข้อมูลข่าวสารตามข้อ ๑ ได้เอง

ข้อ ๓ ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามข้อ ๑ ไว้ให้ประชาชนสามารถตรวจดูได้โดยสะดวก

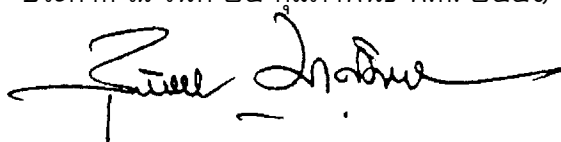
กรณีมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ จะแยกข้อมูลข่าวสารบางส่วนไปเก็บไว้ต่างหาก หรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารประกอบด้วย

ข้อ ๔ การให้ประชาชนเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐจะกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยก็ได้ โดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารด้วย

ข้อ ๕ การดำเนินการตามข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ ข้างต้น หน่วยงานของรัฐจะจัดข้อมูลข่าวสารไว้ในที่ห้องสมุดของหน่วยงานอื่นหรือของเอกชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐนั้น ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้บริการแทนก็ได้

ข้อ ๖ หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

**คำอธิบายประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับ
การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู
ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐**

ข้อ ๑ สถานที่ที่หน่วยงานของรัฐ จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๙ สำหรับประชาชนสามารถใช้ในการค้นหาและศึกษา จะต้องเป็นสถานที่สะดวกตามสมควร ตามกำลังบุคลากรและงบประมาณที่มีอยู่ เช่น ห้องสมุด หรือห้องที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีอยู่แล้ว

ข้อ ๒ หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำตรรกะนี้ของข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดเพียงพอ เช่น หมวดยุทธศาสตร์และชื่อเรื่องของข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาชนสามารถค้นหาได้เอง

ข้อ ๓ ในกรณีมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ หน่วยงานของรัฐจะแยกข้อมูลข่าวสารบางส่วนไปเก็บไว้ต่างหาก หรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ แต่ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐอำนวยความสะดวกในการนำข้อมูลข่าวสารที่แยกเก็บไว้ที่อื่นมาให้ประชาชนตรวจดู

ข้อ ๔ ในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของประชาชน หน่วยงานของรัฐจะกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของหน่วยงานของรัฐก็ได้ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนด้วย

ข้อ ๕ หน่วยงานของรัฐจะจัดข้อมูลข่าวสารไว้ที่ห้องสมุดของหน่วยงานอื่น หรือของเอกชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูแทนก็ได้

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่อง การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือ ขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๙ วรรคสาม กำหนดให้หน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ วางหลักเกณฑ์การเรียกค่าธรรมเนียมในการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการได้ โดยให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้วันแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ดังนั้นเพื่อให้การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นแนวทางเดียวกัน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงให้ความเห็นชอบการกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าวเป็นการทั่วไป ดังนี้

๑. ค่าธรรมเนียมการทำสำเนาโดยเครื่องถ่ายเอกสารที่หน่วยงานของรัฐสามารถกำหนดได้โดยให้ถือว่าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้ความเห็นชอบแล้ว คืออัตราดังต่อไปนี้

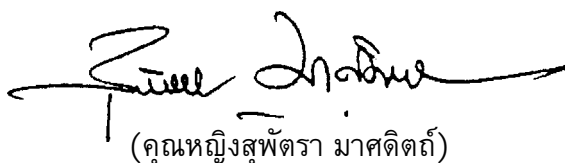
(๑) ขนาดกระดาษ เอ ๔	หน้าละไม่เกิน ๑ บาท
(๒) ขนาดกระดาษ เอ ๕	หน้าละไม่เกิน ๑.๕๐ บาท
(๓) ขนาดกระดาษ บี ๔	หน้าละไม่เกิน ๒ บาท
(๔) ขนาดกระดาษ เอ ๓	หน้าละไม่เกิน ๓ บาท
(๕) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๒	หน้าละไม่เกิน ๘ บาท
(๖) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๑	หน้าละไม่เกิน ๑๕ บาท
(๗) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๐	หน้าละไม่เกิน ๓๐ บาท

๒. การเรียกค่าธรรมเนียมการทำสำเนาโดยเครื่องถ่ายเอกสารในขนาดกระดาษ หรือในอัตราที่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๑ หรือการขอสำเนาที่เป็นสื่อประเภทอื่น หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เว้นแต่เป็นการเรียกค่าธรรมเนียมที่ไม่เกินต้นทุนที่แท้จริง

๓. การเรียกค่าธรรมเนียมการให้คำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่ถือว่าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้ความเห็นชอบ ให้คิดในอัตราค่าธรรมเนียมไม่เกิน ๕ บาท

๔. ในกรณีที่ผู้ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องเป็นผู้มีรายได้น้อย หน่วยงานของรัฐจะพิจารณายกเว้นค่าธรรมเนียม หรือลดอัตราค่าธรรมเนียมให้ตามควรแก่กรณีได้

ประกาศ ณ วันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

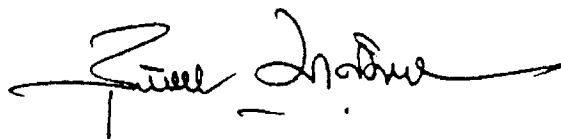
ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่อง กำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคา
ของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้วเป็นข้อมูลข่าวสาร
ที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ (๘)
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๙ (๘) บัญญัติให้อำนาจ
คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะต้องจัดไว้ให้ประชาชน
เข้าตรวจดูได้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์จากการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙(๘) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ จึงกำหนดให้ ประกาศในประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วน
ราชการลงนามแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙
ทั้งนี้กำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับแต่วันประกาศ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่อง กำหนดให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผลพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้าง
ของหน่วยงานของรัฐเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้
ตามมาตรา ๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดข้อมูลข่าวสารอื่นที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

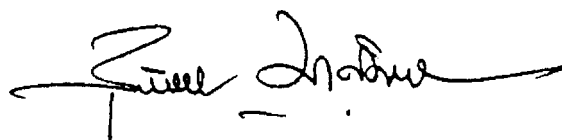
อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงกำหนดให้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นเอกสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

๑. ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำสรุปผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นรายเดือนทุกๆ เดือน โดยให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่จัดซื้อจัดจ้าง วงเงินงบประมาณ วิธีซื้อหรือจ้าง รายชื่อผู้เข้าเสนอราคาและราคาที่เสนอ ผู้ได้รับการคัดเลือกและราคา และเหตุผลที่คัดเลือกผู้เสนอราคารายนั้นโดยสรุป เพื่อเป็นตรรกะสำหรับการตรวจดูของประชาชน

๒. การดำเนินการตาม ๑. ให้จัดทำตามแบบ สขร. ๑ แนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สรุปผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือน _____
(ชื่อหน่วยงาน) _____

ลำดับที่	งานจัดซื้อจัดจ้าง	วงเงินงบประมาณ (ราคากลาง)	วิธีซื้อ/จ้าง	ผู้เสนอราคาและราคาที่เสนอ	ผู้ได้รับการคัดเลือกและราคา	เหตุผลที่คัดเลือก โดยสังเขป
๑.						
๒.						
๓.						
๔.						
๕.						

กฎกระทรวง
(พ.ศ. ๒๕๕๑)
ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

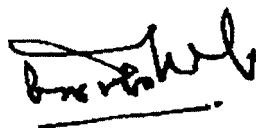
อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๒๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ พร้อมสำเนาหนึ่งชุด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการตามบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามที่แนบท้ายกฎกระทรวงนี้ และเก็บรักษาไว้กับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

ข้อ ๒ ให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บรวบรวมบัญชีหรือสำเนาบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้เป็นระบบกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสาร นั้น เพื่อความสะดวกในการเก็บรักษาของหน่วยงานของรัฐและตรวจสอบของบุคคลที่ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนตามมาตรา ๒๕

ข้อ ๓ กรณีที่บัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีส่วนที่เห็นควรไม่เปิดเผยแก่ผู้ขอตรวจดูหรือยืมอยู่ด้วย หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะตัดรายการใดออกจากรายการในบัญชีที่จะเปิดเผยก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องคงรายการที่แสดงลำดับที่ วัน เดือน ปี ที่ขอตรวจดูหรือขอยืมไว้ และให้แสดงเหตุผลที่ไม่เปิดเผยไว้ในช่องหมายเหตุด้วย

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

บัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
ชื่อของข้อมูลข่าวสาร _____

ลำดับที่	วัน เดือน ปี ที่ขอ ตรวจดู หรือยื่น	วัตถุประสงค์ในการขอ ตรวจดู หรือยื่น	ชื่อผู้ขอตรวจดู หรือยื่น หลักฐานแสดงตัวบุคคล	ลายมือชื่อผู้ขอ ตรวจดู หรือยื่น	วัน เดือน ปี ที่คืน	ชื่อผู้คืน	ลายมือชื่อ ผู้คืน	หมายเหตุ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒)
ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

หลักการ

กำหนดระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๒๐ (๒)

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๒๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทำหน้าที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ที่มีปัญหาต้องพิจารณาทั้งในด้านการรักษาความลับเพื่อประโยชน์ในราชการ และในด้านประโยชน์อื่นอันสำคัญที่ทำให้อาจจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเกิดดุลยภาพระหว่างการรักษาความลับกับประโยชน์อื่นที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๒)

ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๒๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

การมีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ เป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใด ให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังต่อไปนี้

(๑) ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายตุลาการที่เป็นข้าราชการตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการที่เป็นข้าราชการตุลาการ ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการครู ข้าราชการรัฐสภาสามัญหรือข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๖ ขึ้นไป

(๒) ข้าราชการทหาร หรือข้าราชการตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น และเป็นผู้ซึ่งมีชั้นยศตั้งแต่ พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี หรือพันตำรวจตรีขึ้นไป แล้วแต่กรณี

(๓) ข้าราชการตุลาการซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ข้าราชการตุลาการชั้น ๒ ขึ้นไป

(๔) ข้าราชการอัยการซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ข้าราชการอัยการชั้น ๒ ขึ้นไป

(๕) ผู้บริหารท้องถิ่น หรือปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล ปลัดสุขาภิบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาตำบล ปรีอปลัดเมืองพัทยา ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น แล้วแต่กรณี

(๖) บุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าขึ้นไป

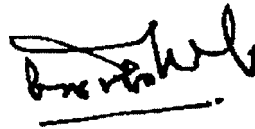
(๗) บุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงานอิสระของรัฐหรือผู้บริหารระดับเลขาธิการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งอื่นที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกันของหน่วยงานอิสระของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอิสระของรัฐที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารดังกล่าว ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น

(๘) บุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งควบคุมการปฏิบัติงานขององค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หรือหัวหน้าสำนักงานขององค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรควบคุมการประกอบ

วิชาชีพที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

พระ
ข้อมูล

สรุปสาระสำคัญของ กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

สรุปสาระสำคัญ

ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
หลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย	เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาล โดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการโดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้	
การประกาศกฎหมายข้อมูลข่าวสารในราชกิจจานุเบกษา	เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2540 เล่ม 114 ตอนที่ 46 ก	ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี
วันบังคับใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสาร	วันที่ 9 ธันวาคม 2540	ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
คำนิยาม "ข้อมูลข่าวสาร"	หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งนั้นบันทึกไว้ปรากฏได้	มาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” “หน่วยงานของรัฐ” “เจ้าหน้าที่ของรัฐข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล”	หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผลบนที่ลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย	ส่วนกลาง - กระทรวง,ทบวง,กรม ส่วนภูมิภาค - จังหวัด,อำเภอ ส่วนท้องถิ่น - เทศบาล - อบจ. - อบต. - กทม. - เมืองพัทยา
องค์กรตามกฎหมาย 1. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ	องค์ประกอบ ประกอบด้วยรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานปรมาณู และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกเก้าคนเป็นกรรมการ อำนาจหน้าที่ (1) สอดส่องดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ	มาตรา 27 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ องค์ประกอบ จำนวน 23 คน : - รมต. ที่ นรม. มอบหมาย - กรรมการโดยตำแหน่ง 13 คน - กรรมการแต่งตั้ง 9 คน (ผู้ทรงคุณวุฒิฯ) : อยู่ในวาระ 3 ปี

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
	ดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (2) ให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่ได้รับคำขอ (3) เสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎกระทรวงหรือระเบียบของคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัตินี้ (4) พิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนตามมาตรา 13 (5) จัดทำรายการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม แต่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ (7) ดำเนินการเรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย	
2. คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	องค์ประกอบ : ให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ : พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา 17 และคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 25 คำวินิจฉัย : คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุด และในการมีคำวินิจฉัยจะมีข้อสังเกตเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีใดก็ตามที่เห็นสมควรก็ได้	มาตรา 35 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ คณะหนึ่ง ต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่า 3 คน อยู่ในวาระ 3 ปี
3. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ	องค์กร : ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หน้าที่ : (1) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการและคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	มาตรา 6 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กำหนดให้เป็นหน่วยราชการระดับกอง

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
สิทธิตามกฎหมาย 1. สิทธิได้รู้ 1.1 สิทธิได้รู้ตามกฎหมาย 7	(2) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และ (3) ให้คำปรึกษาแก่เอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ (4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบแบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง (5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ถ้ามีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาโดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้นก็ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้วให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่เพื่อขยายหรือจำหน่ายแจก ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรับแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร	มาตรา 7 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน-มีสิทธิตรวจสอบ หน่วยงานของรัฐ-มีหน้าที่ 1. นำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา 2. จัดพิมพ์แพร่เผยเพื่อจำหน่ายแจก
1.2 สิทธิตรวจสอบตามกฎหมาย 9	ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด (1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว (2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา 7 (4) (3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ	มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน - ใช้สิทธิตรวจสอบเอง หน่วยงานของรัฐ - มีหน้าที่ 1. จัดสถานที่ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา 2. นำข้อมูลข่าวสารมาตั้งแสดงในสถานที่ตาม 1 3. จัดทำดัชนีสำหรับค้นหา

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
	(4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน (5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา 7 วรรคสอง (6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ (7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่ตั้งตั้งโดยกฎหมายหรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการรายงานข้อเท็จจริงหรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย (8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่งถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น	4. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าตรวจดู
1.3 สิทธิขอ ดู ตาม มาตรา 11	นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้วหรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้วหรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควรให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควรเว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดทำให้ตามวรรคหนึ่งต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำวิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีการขึ้นใหม่เว้นแต่เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียงระบบ	มาตรา 11 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน - ใช้สิทธิโดยการยื่นคำขอ หน่วยงานของรัฐ - มีหน้าที่ 1. บริการ. อำนวยความสะดวก 2. พัฒนาระบบจัดเก็บเอกสาร 3. จำแนกประเภทข้อมูลข่าวสาร 4. จัดหาข้อมูลให้ตามคำขอ 5. คัดสำเนาและรับรองสำเนา

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
	คอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีนั้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องที่จะต้องปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้ บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้แก่ผู้ร้องขอหากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว ให้นำความในมาตรา 9 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรา 11 โดยอนุโลม	
1.4 สิทธิได้รับสำเนาและขอให้รับรองสำเนาถูกต้อง	บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตามย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ จะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้ ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น	มาตรา 9 และ 11 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน - ใช้สิทธิขอสำเนา หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ 1. คัดสำเนาและรับรองสำเนา 2. กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม
2. สิทธิคัดค้านการเปิดเผย	มาตรา 17 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนดแต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน มีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่มีการคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้	มาตรา 17 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชนทั่วไป - ยื่นคำขอข้อมูล ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย - คัดค้าน - ใช้สิทธิคัดค้านพร้อมแสดงเหตุผล - ใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน หน่วยงานของรัฐ - มีหน้าที่

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
	ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 18 หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แล้วแต่กรณี	1. แจ้งผู้มีส่วนได้เสียคัดค้าน 2. พิจารณาคำคัดค้าน
3. สิทธิร้องเรียน	มาตรา 13 ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา 9 หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา 11 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควรผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา 17 หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 25 ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน	มาตรา 13 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน - ใช้สิทธิร้องเรียน หน่วยงานของรัฐ - มีพฤติกรรมฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กษร. - มีหน้าที่พิจารณาคำร้องเรียน กษร. - ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน
4. สิทธิอุทธรณ์	มาตรา 18 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ มาตรา 25 วรรคสี่ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบ	มาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชน - ใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ 3 กรณี หน่วยงานของรัฐ - มีคำสั่งปฏิเสธไม่เปิดเผย/ไม่รับฟังคำคัดค้าน/ไม่แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล กษร. - รับคำอุทธรณ์ - พิจารณาส่งเรื่องอุทธรณ์ให้กรรมการวินิจฉัยฯ

สาระสำคัญ	รายละเอียด	บทบัญญัติและผู้เกี่ยวข้อง
	ข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหายเหตุค่าขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้องได้	กวจ. - พิจารณาคำอุทธรณ์
5. สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน	มาตรา 25 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนและเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใดถ้ากรณีมีเหตุผลอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้ ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า	มาตรา 25 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ประชาชนเจ้าของข้อมูล - ใช้สิทธิขอ - ขอให้แก้ไข ประชาชนอื่น จะขอได้ต้องได้รับหนังสือยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐ - มีหน้าที่ 1. เปิดเผยแก่เจ้าของข้อมูล 2. แก้ไข/หมายเหตุ ตามคำร้องขอเจ้าของข้อมูล 3. จัดระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
สิทธิทำการแทนผู้เยาว์ฯ	ให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิดำเนินการตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรานี้แทนผู้เยาว์คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลไม่ถึงแก่กรรมแล้วได้	

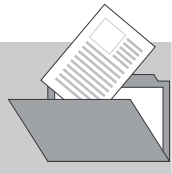

พระ
ข้อมูล

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ประกอบกับได้มีประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐโดยเรียกสถานที่ที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารว่า **ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร**

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เป็นสถานที่ที่หน่วยงานของรัฐจัดรวบรวมข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเพื่อสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารของราชการได้เอง ในเบื้องต้นสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพิจารณาเห็นว่า เพื่อให้ไม่ให้เป็นภาระกับหน่วยงานของรัฐทั้งในด้านบุคลากร สถานที่และงบประมาณ จึงให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐที่ต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารกำหนดให้เป็นเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น ดังนั้น หมายถึงหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนกลาง คือ กรม หน่วยงานเทียบเท่าราชการส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด และราชการส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จึงมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สรุปได้ ดังนี้

๑. สถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

๑.๑ จัดตั้งภายในสำนักงาน โดยจัดเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารในห้องใดห้องหนึ่งเป็นสัดส่วน แต่ถ้ามมีพื้นที่น้อยจัดเป็นห้องไม่ได้ ให้จัดเป็นมุมหนึ่งของห้องในสำนักงานนั้น ซึ่งถ้าไม่สามารถเก็บข้อมูลข่าวสารไว้ได้ทั้งหมดในที่เดียวก็สามารถแยกเก็บไว้ต่างหากได้ แต่ต้องคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้ขอตรวจข้อมูลข่าวสารประกอบด้วย

๑.๒ จัดตั้งภายนอกสำนักงาน โดยจัดในห้องสมุดของหน่วยงานอื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้ ทั้งนี้ ควรจัดทำป้ายชื่อศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ (ชื่อหน่วยงาน) ติดไว้ด้วย

๒. การมอบหมายหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งควรมอบหมายหน่วยงานย่อยเพียงหน่วยเดียวขึ้นมารับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ไม่ควรแบ่งกระจายออกไปตามหน่วยงานต่างๆ และควรมีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนั้นรับผิดชอบโดยตรง

๓. วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นภายในศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

ควรจัดให้มีตู้ หรือชั้น และแฟ้มสำหรับใช้จัดเก็บเอกสารและดัชนีของข้อมูลที่จัดเก็บ โต๊ะและเก้าอี้ สำหรับให้ผู้มาขอตรวจดูข้อมูลข่าวสาร

๔. การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารในศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

๔.๑ ระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสาร

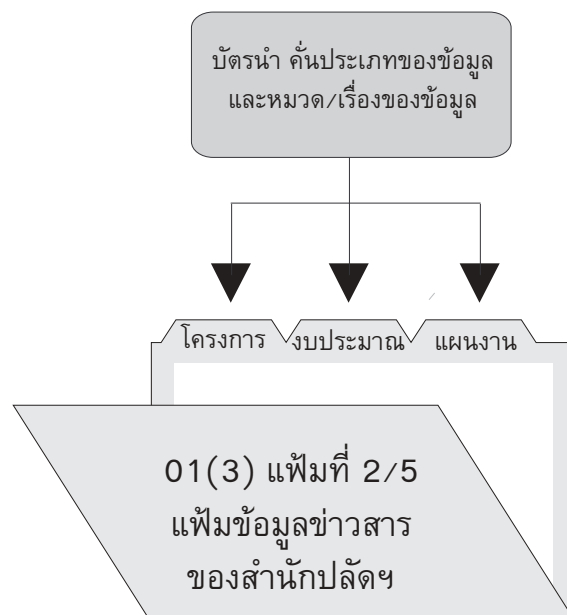
- จำแนกข้อมูลตามหน่วยงานในสังกัดและหมายเลข (รหัส) ประจำข้อมูลข่าวสารนั้น
- ให้แต่ละหน่วยงานแยกข้อมูลออกเป็นหมวด/เรื่องตามมาตรา ๙(๑)-(๘) แห่งพระราช

บัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จัดตั้งเป็นแฟ้ม

- ภายในหมวด/เรื่องให้จัดลำดับตัวอักษรของเรื่องภายในแต่ละแฟ้ม

- ในแฟ้มควรจัดทำบัตรนำคั่นประเภทข้อมูลข่าวสารและหมวด/เรื่องข้อมูล

หมายเลขรหัส “01 (3) แฟ้มที่.../...” ความหมายคือ

- “01” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารของ..... (ชื่อหน่วยงาน)
- “(3)” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 (3)
- “แฟ้มที่.../...” ให้ระบุว่าแฟ้มที่เท่าใดจากจำนวนที่แฟ้มของข้อมูล 01 (3) นั้น

- การจัดเก็บแฟ้มเข้าตู้หรือชั้นเอกสาร ควรจัดเก็บตามหมายเลข (รหัส) ประจำข้อมูล
- การจัดทำสารบัญเอกสารในแต่ละแฟ้มเรียงตามลำดับของการจัดเก็บ
- การจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสาร

การจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสารอย่างง่าย โดยจัดพิมพ์เป็นตาราง และจัดเก็บไว้ด้านหลังของแฟ้มสารบัญเอกสาร

ที่	รหัสแฟ้มข้อมูล	แฟ้มที่	สถานที่จัดเก็บแฟ้ม	รายละเอียดเอกสาร	หมายเหตุ
1	01 (1)	1 – 3	ตู้ 1 ชั้นบน	- สารบัญแฟ้ม หน้า...	
2	01 (2)	1	ตู้ 2 ชั้นบน	- สารบัญแฟ้ม หน้า...	
3	01 (3) – (8)	1 – 5	ตู้ 3 ชั้นบน	- สารบัญแฟ้ม หน้า...	
4	02 (1) – (3)	3	ตู้ 4 ชั้นบน	- สารบัญแฟ้ม หน้า...	
5	02 (4) – (5)	6	ตู้ 5 ชั้นบน	- สารบัญแฟ้ม หน้า...	

การจัดทำบัตรดัชนีข้อมูลข่าวสาร โดยใช้คำหรือข้อความหรือวลีที่เป็นมาตรฐานสื่อแล้วเข้าใจง่าย จัดเรียงตามตัวอักษรไว้ในตู้บัตรดัชนี เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวก

๔.๒ การจัดทำแฟ้มบันทึกการขอตรวจดู และสำเนาเอกสารเพื่อเป็นสถิติการดำเนินการของ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

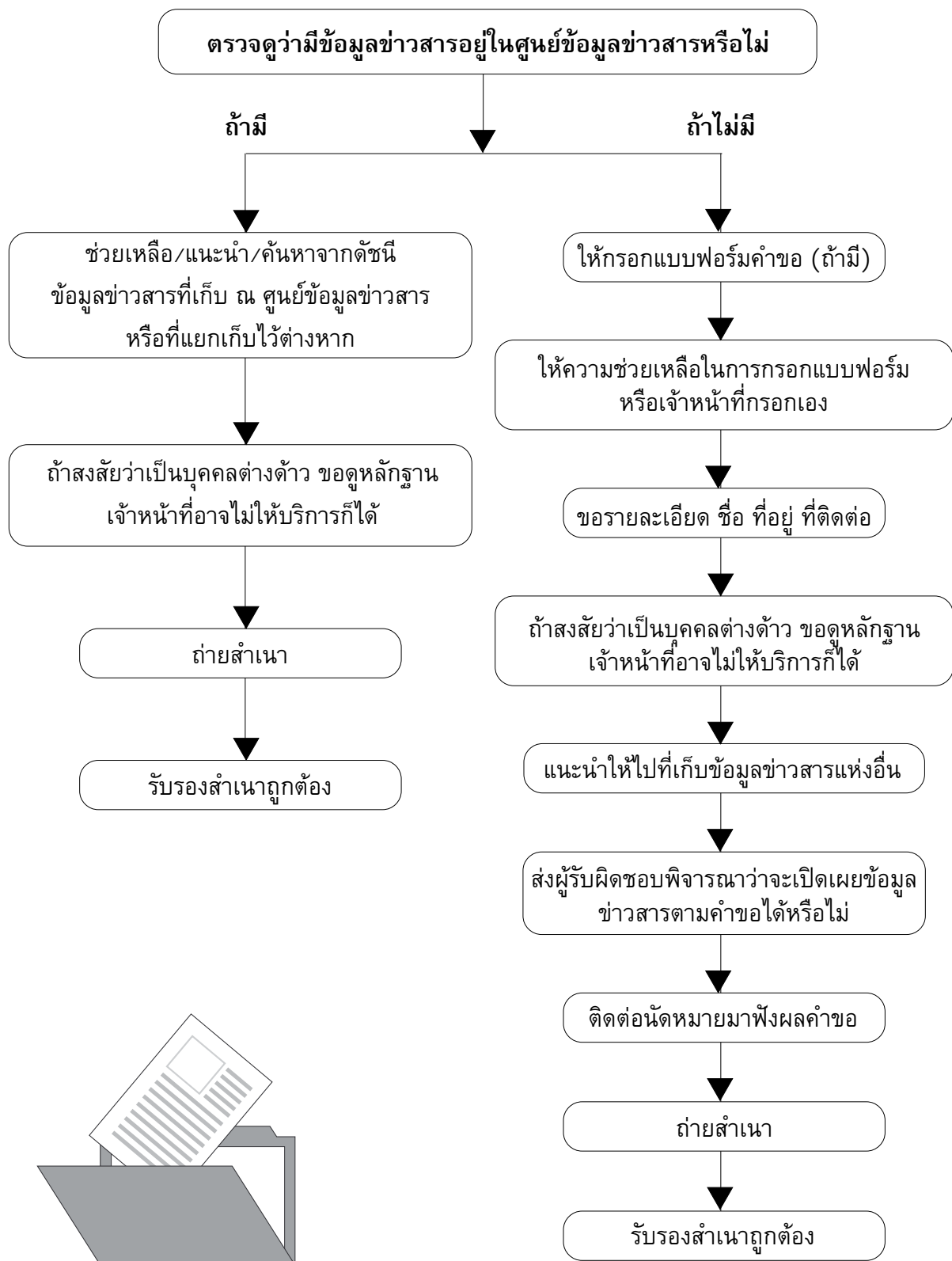
ลำดับ ที่	ชื่อ เอกสาร/ แฟ้ม	รหัส ประจำ แฟ้ม	หน่วยงาน/บุคคลที่ยืม		วันที่ยืม วันกำหนด คืน	ลายมือ ชื่อผู้ยืม	ลายมือ ชื่อผู้คืน	หมายเหตุ
			ชื่อ หน่วยงาน	ชื่อ บุคคล				
1.	งบประมาณ	01(1)	การคลัง	นายชอบ ตรวจตรา	13 เม.ย. 48			
2.								
3.								
4.								

๕. การให้บริการข้อมูลข่าวสารในศูนย์ข้อมูล

- แนะนำให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจากดัชนีที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารได้จัดทำเตรียมไว้เพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการ
- ช่วยเหลือในการให้คำแนะนำและค้นหาข้อมูลข่าวสารให้ประชาชน
- หากมีการจัดแยกข้อมูลข่าวสารที่มีไว้บริการประชาชนตรวจค้นจะต้องเก็บไว้ต่างหากและต้องให้คำแนะนำกับประชาชนว่าจะต้องไปติดต่อตรวจดูข้อมูลข่าวสารใด ณ ที่ใด อย่างไร ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนเป็นหลัก
- ในกรณีที่สงสัยว่าเป็นคนต่างด้าวมาขอรับบริการข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสารมีสิทธิขอบัตรประชาชนของผู้ที่เจ้าหน้าที่สงสัยว่าจะเป็นคนต่างด้าว ถ้าเป็นคนต่างด้าวจะไม่ให้บริการก็ได้ แต่เจ้าหน้าที่จะขอให้ประชาชนแสดงบัตรประจำตัวประชาชนโดยพำเพ็ญ หรือโดยไม่มีเหตุผลสงสัยไม่ได้ เพราะเป็นการสร้างภาระให้กับประชาชนเกินควร
- เมื่อประชาชนขอถ่ายสำเนาเอกสารที่ขอตรวจดู เจ้าหน้าที่จะดำเนินการถ่ายสำเนาให้โดยคิดค่าธรรมเนียม เช่น ขนาดกระดาษ A๔ หน้าละไม่เกิน ๑ บาท F๔ หน้าละไม่เกิน ๑.๕๐ บาท เป็นต้น
- หากประชาชนต้องการให้รับรองสำเนาถูกต้อง เจ้าหน้าที่จะคิดค่าธรรมเนียมอัตราค่าธรรมเนียมไม่เกิน ๕ บาท

ขั้นตอนการให้บริการข้อมูลข่าวสาร ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

สรุป

การจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการควรจัดสถานที่ไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารได้ การจัดให้ประชาชนเข้าดูจะมีลักษณะคล้ายกับการเข้าไปใช้บริการในห้องสมุด โดยหน่วยงานของรัฐจะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตลอดจนดัชนีของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถให้ประชาชนเข้าตรวจสอบดูได้และอาจมีการขอสำเนาหรือสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง การที่ประชาชนจะขอสำเนานั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามข้อกำหนดที่หน่วยงานนั้นกำหนดขึ้นโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งบุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิขอตรวจดูข้อมูลข่าวสาร ขอสำเนาหรือสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องได้ เช่น ประชาชนมีสิทธิที่จะขอรับทราบข้อมูลข่าวสารว่าปีนี้จะมีการตัดถนนผ่านหน้าบ้านของตนหรือไม่ กระทรวงคมนาคมมีงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดเท่าไร เริ่มโครงการเมื่อไรและโครงการจะเสร็จสิ้นเมื่อไร มีแผนงานโครงการอย่างไร กระทรวงคมนาคมจะได้แย้งว่าผู้นั้นไม่ใช่ผู้รับเหมาโครงการเป็นเพียงประชาชนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการนั้นหรือข้อมูลนั้นไม่ได้ เป็นต้น

